

Ti trabkam jiñ u'uan o'dam ki'n

*Lengua tepehuana
Durango*

Cuarto grado

NOMBRE DEL ALUMNO (A)	
ESCUELA	GRUPO
POBLACIÓN	
ENTIDAD FEDERATIVA	

Este libro de texto ha sido elaborado por el Gobierno de la República y se entrega en forma gratuita a los niños de las escuelas primarias del país.

Los juicios y opiniones de los maestros, de los padres y de los alumnos son muy importantes para mejorar la calidad de este libro. Sus comentarios pueden ser enviados a la siguiente dirección:

COMISIÓN NACIONAL DE LIBROS DE TEXTOS GRATUITOS

Rafael Checa núm. 2 col. Huerta del Carmen
C.P. 01000, México, D.F.

Las obras de arte que ilustran las cubiertas de los libros de texto gratuitos son representativas de las grandes etapas del arte mexicano. Constituyen un valioso respaldo educativo y son motivo de orgullo nacional.

SEP

Libro de texto en lengua tepehuana, Durango
Elaborado en la Dirección General de Educación Indígena de la Subsecretaría de
Educación Básica de la Secretaría de Educación Pública

Autor

Abundio Ramírez Solís

Diseño

Enrique Mayorga Rodríguez

Ilustración y Formación

Javier Garnica Vigil, Guillermo Reyes Talavera, Raúl Reyes Talavera,
Enrique Mayorga Rodríguez y Joaquín Castelan Mondragón

Fotografía

Archivo Iconográfico de la Dirección General de Educación Indígena

Ilustración de Portada

Los animales mensajeros 3.72 x 6.82 m

Pintado por niños mayas de la comunidad

La Presumida, José Ma. Morelos, Quintana Roo.

Lizbeth Naemí Kú Dzib, Yolanda Ramos López, Ma. Marcelita Briceño Cisneros,
Rosa Ma. Gutiérrez May, Magaly Rosalba Dzib Poot, Mitka Zehuely Koyoc
Chan, Ma. Yuriana Chan Blanco, Paula Cauich Puc, Olga Ek Peraza, Adela Chan
May, Gloria Ek Uk, Rufina Catzín Zapata, Jorge R. Uc Alvarado, Jorge Catzín
Zapata, Pedro P. Susste Canto, Gualberto Mukyl Yah, José Z. Uc Alvarado,
Marcos R. Poot Cherrez, Fili Alberto Dzib Poot, Porfirio Poot Cherrez,
Reynaldo Ek Uc, Juan M. Chan Blanco, Gener G. Dzib Poot, William Poot
Cherrez, Gumercindo Mukul Yah, Alfredo Ek Uc y Hermenegildo Chan Chín

D.R. © Colorín colorado. El arte de los niños indios. México, 1993

Reproducción autorizada por el Fideicomiso para la Salud
de los Niños Indígenas de México, A. C.

D. R. © Secretaría de Educación Pública, 1995

Argentina No. 28

Col. Centro, C.P. 06029

México, D.F.

ISBN 978-968-29-7863-0

Primera edición 1995

Décima tercera reimpresión 2013

Impreso en México

La Patria (1962),
Jorge González Camarena.

Esta obra ilustró la portada de los primeros libros de texto. Hoy la reproducimos aquí para que tengas presente que lo que entonces era una aspiración: que los libros de texto estuvieran entre los legados que la Patria deje a sus hijas y a sus hijos, es hoy una meta cumplida.

A seis décadas del inicio de la gran campaña alfabetizadora y de la puesta en marcha del proyecto de los libros de texto gratuitos, ideados e impulsados por Jaime Torres Bodet, el Estado mexicano, a través de la Secretaría de Educación Pública, se enorgullece de haber consolidado el principio de la gratuidad de la educación básica, consagrada en el Artículo Tercero de nuestra Constitución, y distribuir a todos los niños en edad escolar los libros de texto y materiales complementarios que cada asignatura y grado de educación básica requieren.

Los libros de texto gratuito son uno de los pilares fundamentales sobre los cuales descansa el sistema educativo de nuestro país, ya que mediante estos instrumentos de difusión del conocimiento se han forjado en la infancia los valores y la identidad nacional. Su importancia radica en que a través de ellos el Estado ha logrado, en el pasado, acercar el conocimiento a millones de mexicanos que vivían marginados de los servicios educativos y, en el presente, hacer del libro un entrañable referente gráfico, literario, de conocimiento formal, cultura nacional y universal para todos los alumnos. Así, cada día se intensifica el trabajo para garantizar que los niños de las comunidades indígenas de nuestro país, de las ciudades, los niños que tienen baja visión o ceguera, o quienes tienen condiciones especiales, dispongan de un libro de texto acorde con sus necesidades. Como materiales educativos y auxiliares de la labor docente, los libros que publica la Secretaría de Educación Pública para el sistema de Educación Básica representan un instrumento valioso que apoya a los maestros de todo el país, del campo a la ciudad y de las montañas a los litorales, en el ejercicio diario de la enseñanza.

De esta forma, el libro ha sido, y sigue siendo, un recurso tan noble como efectivo para que México garantice el Derecho a la Educación de sus niños y jóvenes.

Ti trabkam jiñ u'uan o'dam ki'n

*Lengua tepehuana
Durango*

Cuarto grado

PRESENTACIÓN

Este libro de texto está dirigido a las niñas y los niños indígenas que cursan la educación primaria, tiene el propósito de favorecer el aprendizaje de la lectura y la escritura de la lengua indígena que se habla en su comunidad.

Se espera que este libro sea utilizado en forma creativa, tanto por el profesorado como por las niñas y los niños, en este ciclo escolar y los subsecuentes, para dar respuesta a los problemas particulares que se presenten en el desarrollo de la expresión escrita y la comprensión lectora.

En el libro se encuentran diferentes textos, algunos hablan del entorno físico de los alumnos, objetos y cosas que hay en la comunidad, y otros se refieren al entorno social y cultural, pues relatan las costumbres, fiestas y leyendas de la región.

Su elaboración estuvo a cargo de profesores indígenas bilingües con experiencia en la enseñanza de su lengua materna, así como con un profundo conocimiento de la cultura de sus comunidades. Para la redacción, los autores consideraron el enfoque comunicativo propuesto en el *Plan y Programas de Estudio para la Educación Primaria 1993*.

Este libro de texto podrá ser enriquecido a partir de las observaciones y consideraciones que profesores, padres de familia, comunidades y organizaciones civiles indígenas realicen acerca del lenguaje utilizado, los contenidos, las ilustraciones, el formato y la presentación.

NA JAX KAI'NKAM YA'TU UA'ÑIX

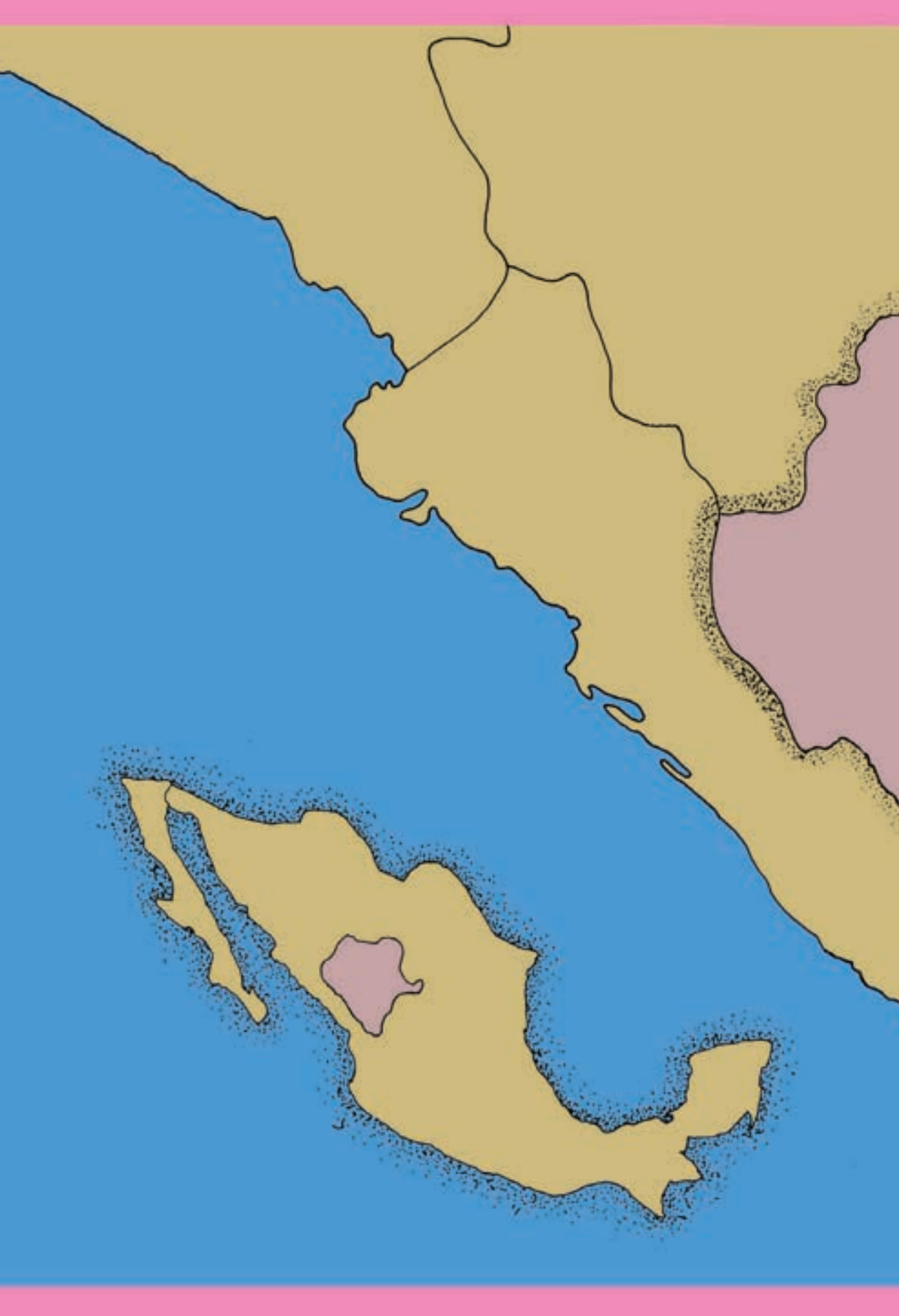
Dhi u'uan, na ya' o'dam ki'n ya tu ua'nix jabui jim gu a'alh chichi'oñ gio u'ub o'dam gui' nam irban ba jim nam tum mantuxi'ñ, nam ba'x maatit jiñkui'ñdha' gio nam u'uanda' gu d'ih ja ñi'ok ki'n muja'p nam paja'p tu oi'dha'.

Na ba' gu mantuxi'dham gio gu a'alh xib dhi oidha' gio gu jai' nam aajim bix aixim jix bhai'ñka' nam tu juanda' gio na ba' pui' chu tui'ka' na jax ja'k aagix gu ua'na'n gio nax maatit kəə'kə' na tu' jiñkui'ñ.

Dhi u'uan bix aixim ya' tu ua'ñix, pui' na jax na tu' jai'ch muja'p na pim jax oi'dha', gio nach jax bua't ya' oi'dha'.

O'dam mantuxi'ñdham jup duumit dhi u'uan, nam jaroix mat na jax ja'k jum mantuxi'ñ gu d'ih jich ñi'ok, na jax chu'm ya'm a'ga u'uan ta'm gio nach jax bua't ya' tu oj'dha', nach jax chu ñiok. Gui' namit jaroip duu pui' ih amit nam ma'n ñi'ok xip duukat na ba' pui' ji busnia'nat jax chii gu gə'kam mantuxi'ñdham jano' 1993.

Dhi u'uan jix bhai', nam jai' mi chu ua'na no'm pui' ihhiñ na cham am buix; pui' na jax gu mantuxi'ñdham, gə'gər Ja'tkam gio bix aixim gu gə'gərkam o'dam no'm jix chu palhbuidha'k, dai nam xi niidhat na jax chu'i' dhi u'uan nach ya' a'ga.

DURANGO

**San Francisco
Mezquital •**

ÍNDICE

Ua'ñix 1	Nat jax dhuk pui' chim tit "Bhuru'x Alagun"	12
Ua'ñix 2	Nat jax dhuk ya' maaxir gu ubii bhaan dhi oi'ñga'n	
Ua'ñix 3	Na mit pai'dhuk bai'ñmirak gu duuk	28
Ua'ñix 4	Gu mistuiñ gio gu to'm	36
Ua'ñix 5	Gu jariirux gio gu mabi'ñ	44
Ua'ñix 6	Gu biapma'	52
Ua'ñix 7	Ma'nim nat jix chamam oidha' cham du'n o'dam tir.	60
Ua'ñix 8	Gu ma'nkam gio gu job	68
Ua'ñix 9	Gum kukpalhim	76
Ua'ñix 10	Gu chi't'.	84
Ua'ñix 11	Gu Paskual gio gu Gumersindo	92
Ua'ñix 12	Gu o'dam jix chumnigam	100

Ua'ñix	13	Mummu j̄b̄ilh ki'am	108
Ua'ñix	14	Nat jax dhuk pui' t̄im t̄it Alagun ga'n gu karbax	116
Ua'ñix	15	Gu booji gio gu jariirux	124
Ua'ñix	16	Gu Josee gio gu biapma'	132
Ua'ñix	17	Gu baar gio gu Josee naabat	140
Ua'ñix	18	Gu alhii ubii nat mai' ḡh̄st̄ik bhammu jukgam	148
Ua'ñix	19	Gu mulh gio gu subha'n	156
Ua'ñix	20	Gu Juan, o'dam mamtuxi'ñdham	164
Ua'ñix	21	Gu ḡe' soi gio gu sasri'x	172
Ua'ñix	22	Gu a'alh na mit mai' ja iobo	180
Ua'ñix	23	Gu bhan gio gu jaarax	188
Ua'ñix	24	Gu gagox jix chorkigin	196

NAT JAX DHUK PUI' CHIM TIT

Ua'ñix

1

Mummu na pai' xib Alagun tim titi', sap bajik iu'm gø' mi su'nka' gu suudai'; mummu irban sap gook mi chutka' gu yooxi', nam jaagølh titi'nda', sap jix a' bhar tu yotda' gio na aixim tu'mka' gu yoxga'n; jix bipgium, jix chootob, jix chitdo' gio ba' jai' jix u'uam. Bajik sap chamtu' jaroi' bhaja'p amub kiuka, gio na chamtu' jaroi' mummu' amub a'jida' na pai'r Alagun, na gu' sap bajik jix bhana'ka', mummu irban gu Alagun sap dir busakda' gu xiboolhik, jaroi' sap no' bhaja'p amub ka jiim ma'n na jax cha'mpai mu bua' suudai' chir, nam jix #bhi'ndha' gu n#bhi', na ba' chamtu' jaroi' mummu kiuka', na gu' sap aixim tum buada' igø'! gu mulh sap mi'dhir busakda', pai'jt sap ubii mi'dhir busakda'.

"BHURU'X ALAGUN"

Ma'nim sap ba' gu ja'tkam nam nai' mikkam tu oi'dha', ja umua' mit baik gu bipsu'lh nam mi tu uamxidha' nam ba' mai' ardimia' gu niibhi, sap na bar baik nam mi' ka tu uamxi'ñ, sap ma'n gu bisu'lh mi' pai' pix ji ch# gu gø' gu mulh, sap ba gu bisu'lh ma'n nat jax bhai' pu bui'ñ gu nolh maxich mo'ran, pu mua sap ba' gu mulh, sap ba' gu bisu'lh pu cham tu a' nat tu' jax dhuu. Mummu na mit ba ji aich gux chamam, sap gø' bhai'ji bus gu xiboolhik mi'dhir Alagun, gu mamkagim sap mi'dhir pu jiboi'ññor amit gio gu ja'tkam. Jano'dir sap ba' pu gaa gu Alagun, mummu irban sap ba' ja'p pup tu tu'i' na tu' bhuru'x mi bo', na ba pui' pup tim titti, "Alagunga'n gu Bhuru'x". Namit giop chia nat ba' siari gio mi'p ji chum alagunta.

Gu sapok bix aixim jum kaichdha', gio nam
bixchu' mim a'gada', gio nam pai'ji tu ñiokda'
gui' nam jaroi' mi'm a'gada' bhaan gu sapok.

Mi'p xi chu jupsa', gio nap mi tu ua'na', nam tu'
mi' jum tikka, dai nap b#pi' niidhixkam xi
jiñkoidhai gu sapok, na ja'pnim t#ti' "nat
jax dhuk pui' tim tit Alagunga'n gu bhuru'x".

– Mi'p xi ja jupsa', nam jaroi' mi'm a'ga bhaan
gu sapok.

– Mi'p xi chu ua'na', na pich jax ja'k jix maatit kai
gu sapok.

Ma'n ap dilh ua'na'gu sapok.

Nat jax chum duu ma'nim mummu Tuksuudai'.

Mi'p xi chu jiñkoidha' na jax ja'k tu kiukat ma'n gu o'dam nar jix chumñi kat.

Gu o'dam nar jix chumñigamkat

Bajik ma'n mummu kiukat gu o'dam Tuksuudai' na Pais jum da'nsada', #bhidham jir jix chumñigimka'mui' tu bia'ka gu baak gam kakbai, dai na gok pix tu maamarka' chichio'ñ, dhi' ba' nam mi' tu bipia'da' gu baak jabim gu ja bapkirux. Ba' gu Pais ma'n tu kumpalh ka' naabat, na pui' tii titdada', na iskoilis ja iobo' gu mamra'n, nam ba' tum mamtuxdhai gammijj jix bhai' tu oi'ñka', gu Pais pui' kai'chdha' na gu mamra'n chamtu' ja a'm jum a' tu' mamtuxi'ñ. Mummu ba' nam pai' bar g~~e~~r gu mamra'n, dai na mit bhai' ji tu ga'ra nam tu' bia'kat, gio nam nai' pix ba oipidha', jik oidha' ki'n amit ampix mua ma'n gu mara'n, gio gu baak nat mit ganai' ji juu, jik oidha' ki'n gu joñga'n am jup xi muu gio gu jumai gu mara'n. Dilh ba' pix ji bii gu Pais, pui' nim ma'n baak, kabai. Na pai' pu chamtu' ka bia' na ba' pui' tii bam a', na bak gu' pu ja iskoilista' - git gu mambra'n, nam gu' chi iam jup duduaka' git gu mambra'n, gio nam gu' chakui jugia' git gu sasoiga'n.

Na'ñ chu u'uan na't tu' maaxik pui' chum duu
mummu pai', mi' jum a'gada': nar
jaroi'dha'ka', nat pai'dhuk pui' tum duu, nar
paakamka' gu jaroi' na mi'm a'gada', gio ba'
nat tu' jax jum duu.

Ma'n ap dilh tu ua'na', nap pai' mi a'gada'nat
pai' maaxik pui' chum duu.

No'ñ jaroi' jix chu ua'ñxidham: biipiñ mi chu daasa' nañ pai'dhir mu tu u'uanda', nar tu tanolhka' gio na jikka' bhaan gu masa'n. Parip bita'n añ ba mi' ba daasa' nañ jaroi' mu tu ua'ñiñdha', bita'n iam añ ba' dir mui' ji kisa' nañ chu ua'na', mummu iu'm bita'n añ ba' mi' xiñ dhaasa', na ba' jix maati'ka' na jaroi' mu tu u'uan.

Mi'p xi jiñkoidha' na jax jum kai'ch dhi u'uan.

Juktir 8 bhaan gu utubre 1994.

Migial Saalas Biiya.

Gui' nar gø'kam mummu

Boodamtam, bhaan dhi Korian.

Añ ma'n ñi'ok bhaan ya'dir mu tum ua'ñiñ, no'p jix bhai'm ñhi'ñ mummu ja'p nap pai' ximat, pui' nach ach jax jix kiki' yaja'p. Añ ya'dir mu tum ua'ñiñ, nañ ja'pni xim tñdam, na dhi ja'tkam ya'kam Juktir, jum bai'ñ am, nap ba' ya'p tui'ka' na'jix bhai' xi chu tatda'. Gu jumai masa'n bhaan 13 gu Nobiembre Jaño' ya'r diñchamka', jano' ya' matgihia' nam jaroi' bhaan ti' tigia' dhi ja'tkam na ba ya'r kumisariadoka'.

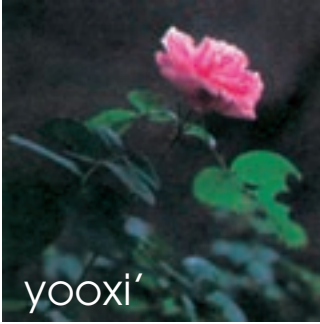
Ja'pniñ pix xim tñdam, nañ ba' mo ya'dir pix niirada' .

Adolpo Reyes S.
Jix kai' juktirkam.

Ma'n ap jaroi' tu ua'ñxidha', dai nap mi' ji
niidhat pui' nat jax ja'k tu ua'na gux kai'
Juktirkam.

Na jax chu'm gu ñi'ok kí'n tím títí' gu o'dam kí'n.

Mi'p xi chu jiñkoidha'.

Dhi' puchu'm kí'n dhi ñi'ok, mi tu ua'ñix bhaan gu sapok, na ja'pni jum títí', "nat jax dhuk pui' tím tít Bhuru'x Alagun".

jai'p mi' xi ua'na' na tu' mim a'ga.

NAT JAX DHUK YA' MAAXIR GU UBII BHAAN DHI OI'ÑGA'N

Ua'ñix

2

Ma'nim sap nat jum t̃imok dhi oi'ñga'n, bix sap ampix ji chu juu, dai sap siari ma'n bii gu ma'nkam chio'ñ b̃ima'n ma'n gu soiga'n gagox bakii jix chuk. Jix chu juanarka' sap gu chio'ñ jix k̃i' sap tu ba'akka' gio na gamm̃m̃ij̃t̃ bia'ka' gu jun gio na bix aixim tu bia'ka', na jax ba tu duuka' ma'n chio'ñ jix chu juanargam. Na pai' dhuk ba tu juan m̃ira', sap gu soiga'n mi' pup tu nuuka'n da' kiicham, jurnak sap na mi'ba aiya' gu chio'ñ, sap gu gagox jix bhai' jum tatka' jix chamam sap bhi'm̃ña' gu ba'ak na ba' mi' ba namkia', gu chio'ñ sap gook xi kukmai gu jak na ba koxia' gio gu soiga'n pui' up; t̃i sap bixchu' tu bia'ka' na tu' tu kua'da', daiji, na cham jaroi' jai'chka' na buppi'ñdha'.

Ma'nim sap katukgab ba tu juanam, gu soiga'n sap mi' pup tu nuuka'n kiicham, sap ba' jix ki'nkob pa' iam ja'k gti jano', sap na amub ba aajjim, na mui' xi chintidhim; mummu sap pix chum kuubhix kia'mi'ñ ja'p sap jum a'ntu' ba', na jaroi' mi' paxiarim. Mummu sap nat ba ai ampix chu ju' dai sap gu tai joidham jix miim gio sap na jix juuk jix chu bhai, tti sap gan xi chi nti'ñ, chamtu' sap jaroi' pai' oirt, dai sap gu soiga'n mi ja'p bo', buimgidhak sap katukgab giop ba tu juanam, nat mi'ai sap ma'n na jax chu tu'i', joidham sap jix juuk jix chu bhai, sap ba' pui'm a' na tu ispiaru', pui sap ba' ma jii, bhammi ja'p sap ba daa, na mui' xi chint'ñ, sap dai gu soiga'n sap mummu ji baa kusiñ, sap ba' gu ispiardam amub dir mui' ba ti niidhim, sap na mui ji ba sap ubii mi tu bhaidhim tɛ'tɛb kuupam, sap na mi ja'p xi chi nti'ñ gu jogi'ñ sap mi ja'p pix dhaa, daagik sap ba pu mii'ñ, jana'dir sap ba map pup oi'dha'am; gu gagox nat jum ubiicha.

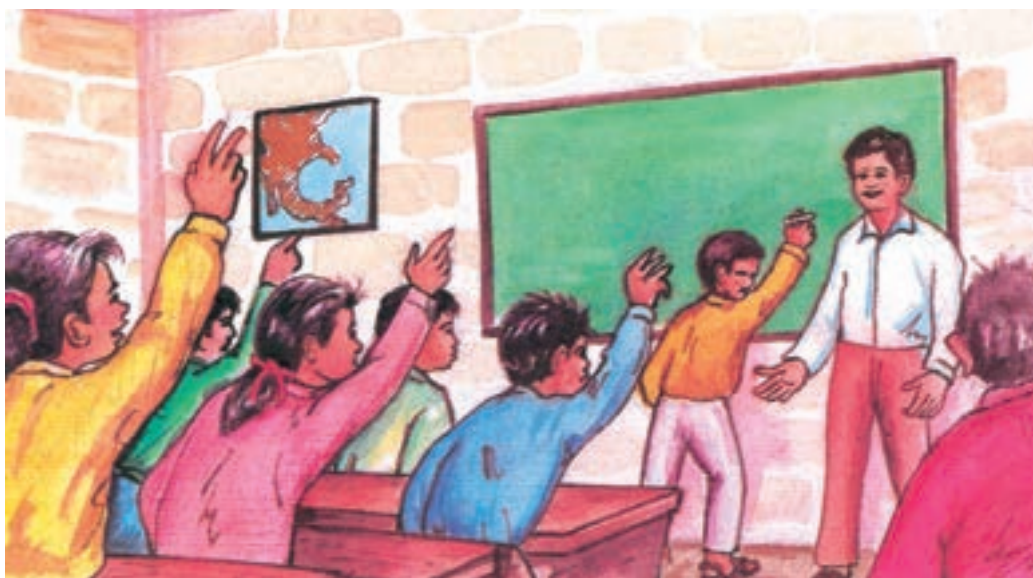
Na jax ja'k jum u'uan gu sapok.

Ma'n ap dilh ua'na' gu sapok, na pai' mim
a'gada' gu "ma'nkam gio gu gagox",
mummu dir ap bhai' ji kisa' nar ilhi'ch kat,
mummup ji chimo' na pai' bar gø' gagoxka',
gio gu kai'korga'n pui'up.

Mi'p xi ja jupsa', nam tu' mi'm a'ga
bhaan gu sapok na pich dilh ua'na.

Na jax ja'k tum ñiok, no' chich mui'dhit tu' bhaan ba ji chu a'ga.

Ma'n dilh biipi' kikboi tu a'ga', na tu' ilhi'ñ, na pai' tñimo' tu a'gimti, ba xi ja tikkada' gui' nam map tum mamtuxi'ñ, no'r pui' na jax ja titda', no' maadit pui' kai'ch na cham jir am, kikboi mi' xi a'gada' na jax ja'k tu tu'i'.

Na pim pai'dhuk tu' bhaan ba ji tu a'ga', gu mamtuxi'ñdham mi' jup tui'ñgida', gio na bix jum a', na pim mui' xi ñiokda' sia na jax jix bhai', gu mamtuxi'ñdham gio gu a'alh am jñ gi'ñdha'am, na pim jñ'k jax kai'chdha'.

Ma'n aapim mi daasa, na jaro', mi' jam aagi'ñdha', na pim jñ'ma'n dñt pix mui' ji tu a'ga'.

Na jax chu'm pui'm t̃t̃t̃', gux kabok u'uan.

Ach o'dam, u'uan t̃t̃t̃' gui' nap bhaan tum mamtuxi'ñ gui' na letras mi daraa, ya' na j̃'x jir oi'ñga'n mui' jai'ch gu u'uan na pu'ñi bixchu' mi tu ua'ñixka': jai' i'lhich, jai' gø'gø'rpa', jai' iu'm gø'gø'r.

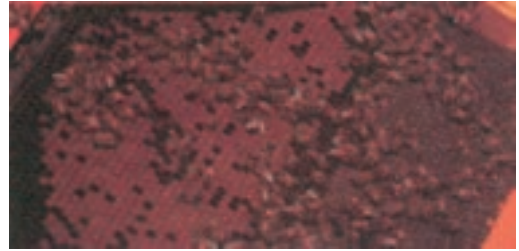

Ma'n ap d̃ilh jup duñia' gu u'uan jix kabok, gio nap mi darsa' na j̃'kkap jum t̃t̃t̃'.

Na jax ja'k jum u'uan, gui' nam bhaan jiñ
mai'chia'. ¿Nañ chu' aagit jup kai'chdha'?

Niidhat ap mi' xi jiñkoidha', na jax jum kai'ch,
nam ba'gu' jai' jum mai'chia' nar tu'da'ka'.

Junka' no' ñich ñi,
ba' no't chakui kabka
jix i'ob no' ñich gai.

Mt jimmit ja'p kiuka'
kiuka' baapai cha'm jix
mitb ta' ka' pai' jt.

Gok ap dñlh ja ua'na', dhi' puchu'm na ba'
maadit jum mai'chia', nar tu'da'.

Aixim ach chu ñiok, nach jir ja'tkam.

Mi'p xi chu jiñkoidha', pui' nam jax kai'ch dhi' nam mi' tu a'ga, nap ba' machia' nach jax ja'k kai'chdha' no'ch chu a'ga daich ki'am kam.

¡Mup tu jugaaji
gook ua'ra'
gu ku'a'!

Jax dhui nañ
añ ba tuñ
mamtuxdhara'.

Mi'p xi chu ua'na' mi' bita'n, pui' nam jax jum títada mummu jum ki'am, no'm tu'm chian, gio nap jax ja'k tít'ya'.

[Empty speech bubble with four horizontal lines for writing]

[Empty speech bubble with four horizontal lines for writing]

Na jax ja'k tum ñiok no'ñ jaroi' buiñor jix bhai'ñ ua'.

Niðhat ap mi' xi chu jiñkoidha', nap ba' machia', na jax ja'k tum ñiok no'ñ jaroi' bñma'n jix bhai'ñ ua'.

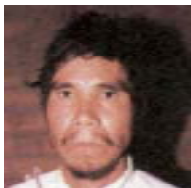
xñban
ji xi'a'ñ
jiñ kumpalh.

Bhai'p xñban
ji xi'a'ñ
jiñ kumpalh.

Añ yamti ja'p
bam paxiarim
jiñ kumpalh,
no'p pui'm -
ñhdhat' git,
nap ma'n midhi'
kañ chaiñbuidha'
gum junu'.

Matgim
ya pai' ji nax
chu maati' jiñ
maati' jiñ
kumpalh sia
gu meenas.

Ma'n ap tu ua'na', jum u'uan am nam jax ja'k tum a'gi'ñ, gu gø'gø'r ja'tkam, piam pui' na jax ja'k tum a'a'gi'ñdha' guch kukulsi.

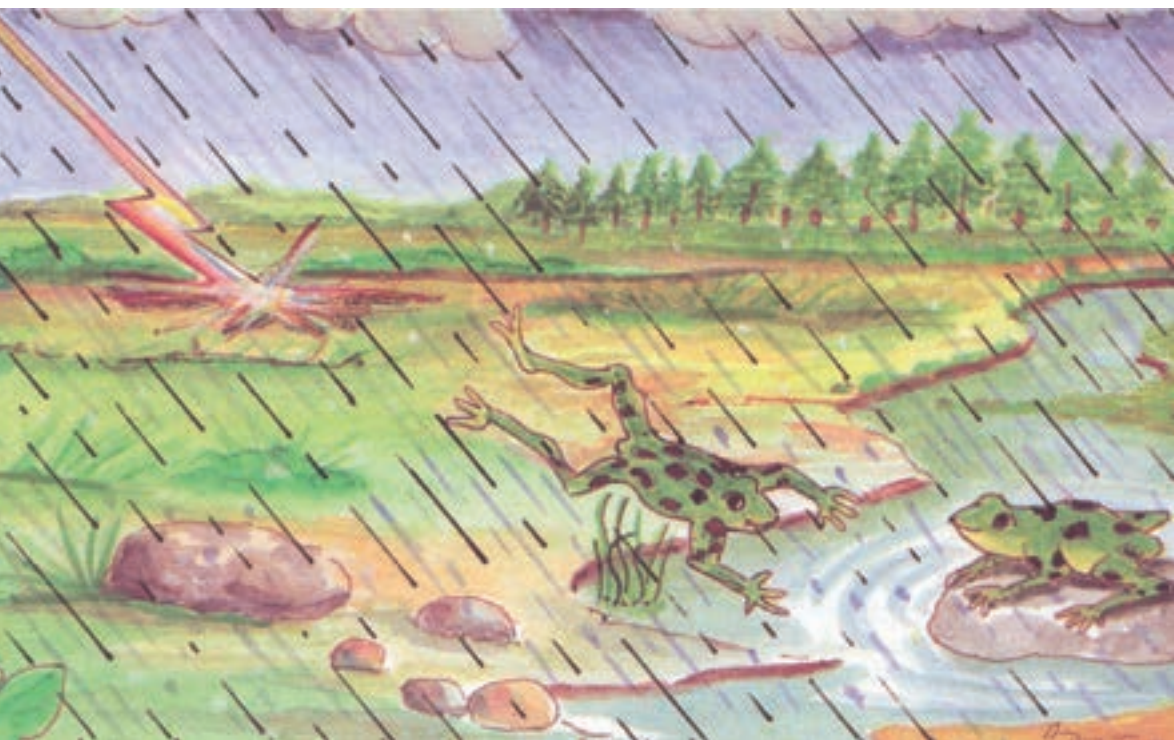
NA MIT PAI'DHUK BAI'ÑMIRAK GU DUUK

Ua'ñix

3

Bajik, nat jax ya' ji chum oi'ñcha bhaan dhi oi'ñga'n, sap jix chamam oidha' cham du'n. Ba' bixdhit amit tu a'gimik pui'ja'k ji chii nam maadit mu jotsa' na bai'ñmira' guch chat na bha tu dukchu'n, ba' biipit' mit mu joot gu booji nax o'. Sap ba' bhammu tii ba ji bus, ma'n sap nat jax bhai' pu gi' gu duuk; nam xi chit nii'ñ na cham pai' aajim, jumai mit mui'p jot, gu suimalh sap ba na jix mihdha', bhammu sap ba, ji bus buiñor gui' na bha tu dukchu'n, sap jix iu'm bhai' ji du'n jibilh ki'n gio na jix bhamtu', gu suimalh sap bhai'dhir pu jimiiññor, na ka mihchu', nat mui' ka xi chit gu duuk na mu ti' g'ibim, ma'n nat jax bha ja'p sai gu a'ga'n u'ux cha'm, ba' bhai' pu gi' gu duuk, ba' gu tii mummu ba tu aagim nat mua gu duuk. Ba giom jup ba tu ga'nga nam jaroi' mu

jotsa, sap ba' gu bipix amit mui' tiip xi jot, pui' sap pix jup dooda gu duuk, mi' dhirba' nam tii xim ga' nga nam jaroi' mu jotsa' pu cham jaroi' jai'ch, sap ba cham pum a' am, sap jup kai'ch gu subha' n -iAañi mu jimia! ba sap jup titda' am na jax dhui na gu cham milhdha', tiipik sap gu jai' nam tii jix boopoidha' gui' sap na gu'x jimim dikoo sap ma do'ncho mit.

Buimgidhak sap bhammu pai' ba tutdakim salh, jix chamam tañolh ki'n sap jix iu'm ba' tir gu duuk, sap ba' pui chitda'am gu duuk nam ki'n nñraji, sap ba' jix bhai'ji dhu'ñ na mi tii xi gibim gu subha'n sap am xim a'o'ñchim joodai bita', jix chamam jurni'n ki'n sap mummu ba aich gu duuk ya' ba ja'p sap ja titda', jana'dir sap ba' giop ma dukcha.

No' mi' pai' tu ua'ñix, bixchu' mi'm a'gada'.

Jix bhai'p mi jiñkoidhai, machia', na tu' mi'm a'ga' bhaan gu sapok na ja'pnim titi' "na mit pai'dhuk bai'ñmirak gu duk".

Mi' bita'n ap ba' tu daasa bix, nam ji'k tu' mi'm a'ga bhaan dhi sapok.

Dilh ap mi jupna', nat jaroi', mi aich gu duuk.

Jix cha'tmam aapim jum jumpadai, tu ua'na' nat jax jum buimik mi aich gu duk gu subha'n.

No'ñ chu' jix chu mamtuxdham mummu pai' mui'kam t̄ir, jum a' nañ ua'ñixkam tu ua'ka':

Jum a' nañ ua'ñixixkam ua'da' na jax jum t̄it̄it̄' gui' nañ tu' mi' ja mamtuxdha', gio nar pai'dhukkam, nañ ba' cham mi'j̄'k ba bua'.

Na jax kai'ñkam o'dam ki'n tum mamtuxi'ñ

– B̄ip̄i'm a' nach o'dam ki'n tuch mamtuxdha', nach jix maat̄it̄ tu u'uanda', gio nach jix maat̄it̄ tu jiñkoi'ñdha'.

– Nat gu jano' dir pui' t̄ii gu ḡø'kam 1993.

– Jum a' nach jix matka' guch ñi'ok na'ba' cham mai' t̄i ḡixixka', na j̄i'x jir o'dam t̄ir.

Gu u'uan ta'm ap tu ua'nai, bhaan tu ja a'gidha' gui' na pim j̄'k map mi' tum mamtuxi'ñ, gu mamtuxi'ñdham bix mi' jup tui'ñgida'.

Aixim ach ch̃̃', gio nach bix aixim t̃̃ t̃̃t̃̃' nach jir ja'tkam.

Mi'p xi chu jiñkoidha', mi' na pai' ua'ñixka' na jax ch̃̃ka' gu jaroi' xikolh ap mi' xi kuupa':

- Aañi' **Jesus** t̃̃',
mummuñ kio
Tato'mcham, guñ
chat Santiago t̃̃',
guñ ñan ba'
Lusiana', ma'n añ jup
tu jaduñ na Silistiñ t̃̃',
dai na gui' mum mu
ja'k kio Boxkaru'.

Ma'n ap d̃̃lh tu ua'na', nap pu'ñi bix mi ja t̃̃t̃̃'nda gum jaaduñ, gio nam jir pai'kamka'.

Na jax ja'k jir am nach cham jich chitgat tu a'gada'.

Niidhat ap mi' xi jiñkoidha' na jax ja titda' gu mambra'n, jum laapis ki'n ap mi' xi matgilh-chuda' na pai' pui'm kai'chdha' nar jaroi'ka'.

- Añ mo ka ti bhaira' bhammu Tiido'kam, ap nap jir bi-pi'kam, ya'p ka ja nii'ñdha', dhim sispí'ñ, ach gokdit dhim nan ach ka tibhaipo, aapi'm ba mo ya' kar oi'ñkamka'.

Ma'n ap dilh tu ua'na', nap cham ja titgat mi ja a'gada' gum jaaduñ.

Na ja'x ja'k jir am nan cham jaroi' titgat a'gada'.

Mi'p xi jiñkoidha' na jax jum kai'ch mi' bita'n,

- Añ takab cham tu juu.
- Ap sia cham tu juu takab.
- Dhi' sia cham tu a amit takab.
- Aachi' bix cham tu juu takab.
- Aapi'm sia cham tu jam maamit.

Dih jum ñi'ok ki'n ap mi' xi chu ua'na'; na jax chu'm mai'ch gu ñi'ok, nab ba' mi ua'nai' ki'n jix bhai' mi' ba jiñkoidha'.

_____ tuñ mamtuxdhara' kabuimuk.

_____ bix tum mamtuxdhara'
kabuimuk.

_____ sia bix jum iskoiltara'.

_____ sia tuch mamtuxdhapo'

_____ bix tum mamtuxdhapo.

Na jax ja'k jum u'uan gui' na jum
mai'chik.

Mi jiñkoidhoip mai'chia' nar tu'da', no' pich
ma'ich ap mi jupna'.

Tuka' ja'k tu busak
gu mistuiñ joidham
jix ñaa.

Maakob tu tooton
chamtu' ñiok
kiicham jix
joi'ñ na daaka'

Gok, ap diih ja ua'na' dhi' nax bhai'm mai'chik
dai nap, dhi' ji aagat jup duñia', na jax chu'm
mi jupxix.

GU MISTUIÑ GIO GU TO'M

Ua'ñix 4

Ma'nim sap mu pai' tum mamtuxi'ñdha' gampix gu mistuiñ jix a'oi', tɛ'kɛb sap tutdakda' mi ji oirɪt, na sap ba' jix - joiñika' no't ma nabdhim. Na mi' ka tum mamtuxi'ñ, ja'xpix sap mi' pix ba kik ma'n gu to'm jix kooma' ma'n ja naakam, sap ba' ba tikka am gu mistuiñ na jax kai'ñkam mi pum bua; gui' pui' kai'ch na mi tum mamtuxi'ñ, gu to'm sap mɪk mi pu joo-joi'ñ, ja'xpix sap ba' mo bar jilmdam gu to'm, gu mistui'ñ sap pui' chitda, nar am nam mi' pix ka oipo, nam ba' ja'xpix map ba jimia', gu to'm sap pui' kai'ch na ba jimia' kia'mi'ñ, na gu jix ðbhi'ñ gu bhan, na gu jugiuka' na't dɪlh mu pai' nam, gu mistui'ñ sap ba' pui' chitda', na cham toodoñka', nam gu gokdit jum bhaktuda' no't mu pai' ba ji ja oi gu bhan, ba'ja'xpix ba jilmit

kia'mi'ñ ja'k gu to'm, na mit jax ai, mummu
kia'mi'ñ, gu to'm ba tikka'am na'm cham jai'ch
gu bapsik gui' nam kis kua', gu to'm sap pui'
kai'ch na bapsik tu a'mi', dai sap nam jurnak
ja'k mi paxiarda', ba' gu mistuiñ pui' kai'ch na
ma'n jix ñiokdham gu basik dai na cham aa-
gi'ñdha', na jax kai'ñkam jix ñiokdham, sap ba
ja'xpix mi' pui'p ba titda' ma'n gu basik, na
ki'n pui jix ñiokdham ma'n gu jaduñ, gu basik
pui' kai'ch na cham jaroi' jix ñiokdham na gu'
sap na'ñ nai'pix chi ~~kəkəkə~~ tu' na pix jax bañ
dhuñia, mi' sap ba' ba ji tikka na tu' duu gu
to'm na ba' ma'n pix chu nak, gui' sap pui'
kai'ch na mit tiip jugio, gu basik sap ba mi'dhir
pu jimt'iññor.

No'ñ jaroi' tu'x chikkam.

Niidhat ap mi tu jiñkoidha', na jax ja'k jum bua no'ñ tu'x chi tikkam.

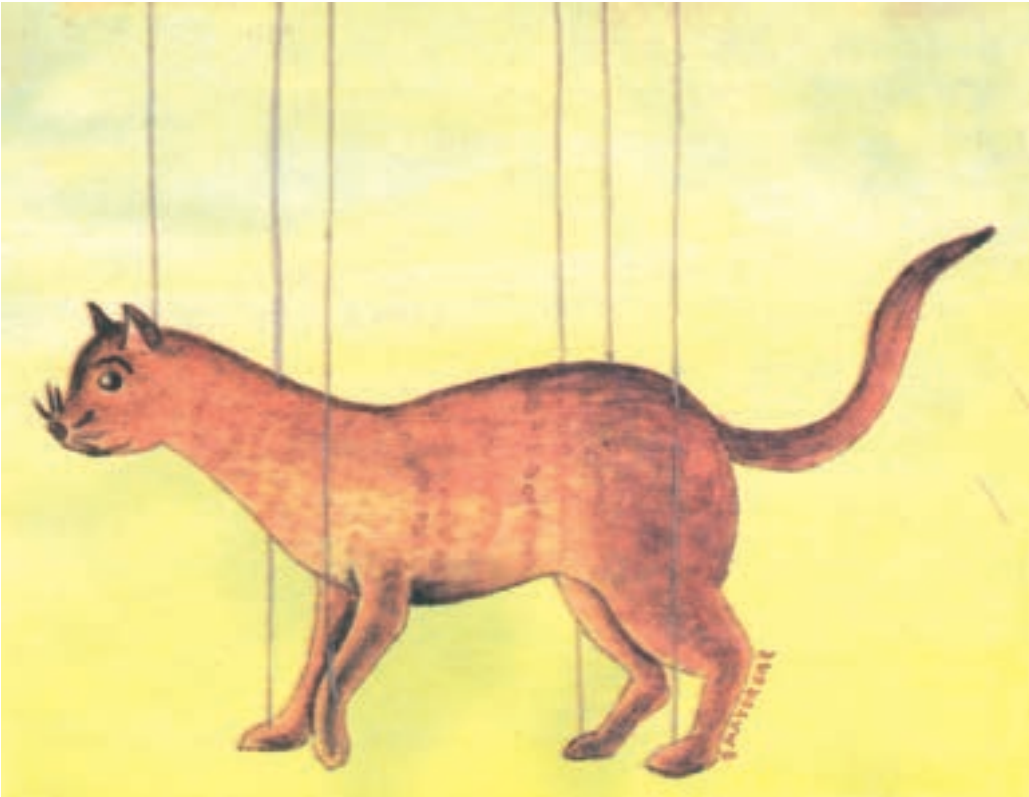
- Bii'pi'ñ tu ua'na', nañ pai' jix chamaamim mi ti tikkada', gu tu' no'ñ jix maachim.
- Gokdit aapim jum ti tikka' gui' na pim map dadarri, ma'n bii'pi', mikkat ba' gu jumai up.
- ¿Jax ap tii'?
- ¿Pap kio?
- ¿Tu' jum ko'rar, nap bhaan tu juanda'?
- ¿Ji'k oidha' bia'kam ap dir ba tu juan?
- ¿Ji'k ap ganar nap tu juan?

Ma'n ap dilh tu ua'na', jix chamaamim ap mi' xi chikkada' nap tu' tihí'ñ, jum u'uan am ap ba ua'na', na ji'k jax jum tida'.

Nañ jax dhuip ja duñia', gu tì tìtbikar na ux kurustudhixkam kí'n jum jojoini'ñ.

Mi'p xi jiñkoidhai machia' na jax ja'k jup pum bua gu tìtbikar.

- Jannulh ap ma'n pu chu'm sooma' na jax chu'm gu mistuiñ.
- Na' pich ba tìmu, mo'ran gio bhaixkìlhiran ap tu da'ñchuda' gu jil, gio ba' nanbiram up.

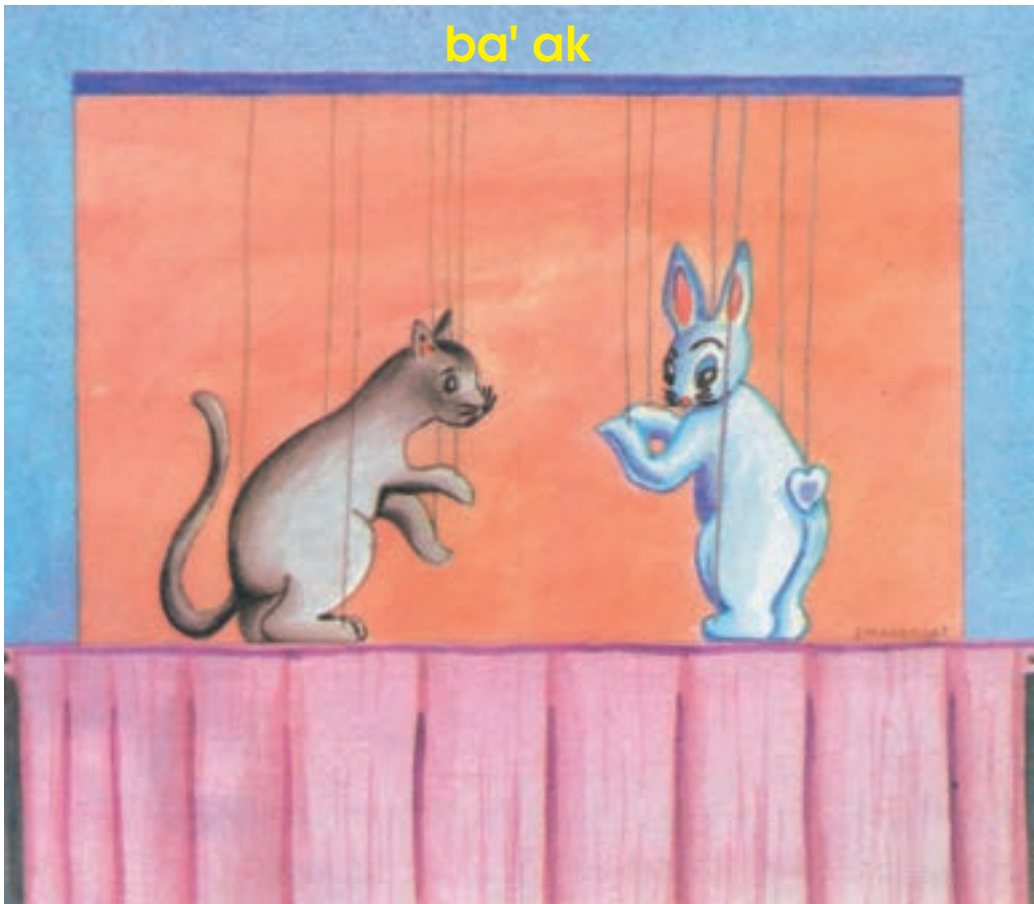

- No' pich ba tìmo, irban ap daagii gu ux am, gai xi buppada' gio ba' bìpi' ja'k, na' pik am pui' bam bua na am jimmi, dhi' bar am nap kí'n tìtbia'.

Gu jannulh titbikar.

No't jaroí' ba t#mo gu mistuiñ, gu jai' na pim map tum mamtuxi'ñ am jup duñia, gu to'm gui' na ma'n pix tu nak.

- No' pi mit ba t#mo gu to'm dai na pim ba titbia.
Pui' pim ja'k xi chu a'gada', na jax jum kai'ch gu sapok, gu mistuiñ gio gu to'm.
- Ma'n aapim jup duñia gu alhi'ch ba'ak, na pim ba' mi' titbia' dai na cham maxka' gu jam noonob.

Na tu' iampix jir puchu'mka'.

Biipt'p jix bhai' mi' xi jiñkoidhai, nap ba' gum laapis ki'n, mummu xi chu da'ñchuda', na pai' iampix ma'n na jax jum kai'chdha'.

Gilhim jix i'ob gu samii.
Champik o'guñ maachu'.
Bhai' ba jilm gu tua bapgadam,
An jiñ ~~ee~~ gu bok ko'k.
Jix abiarix gun jiiikulh.

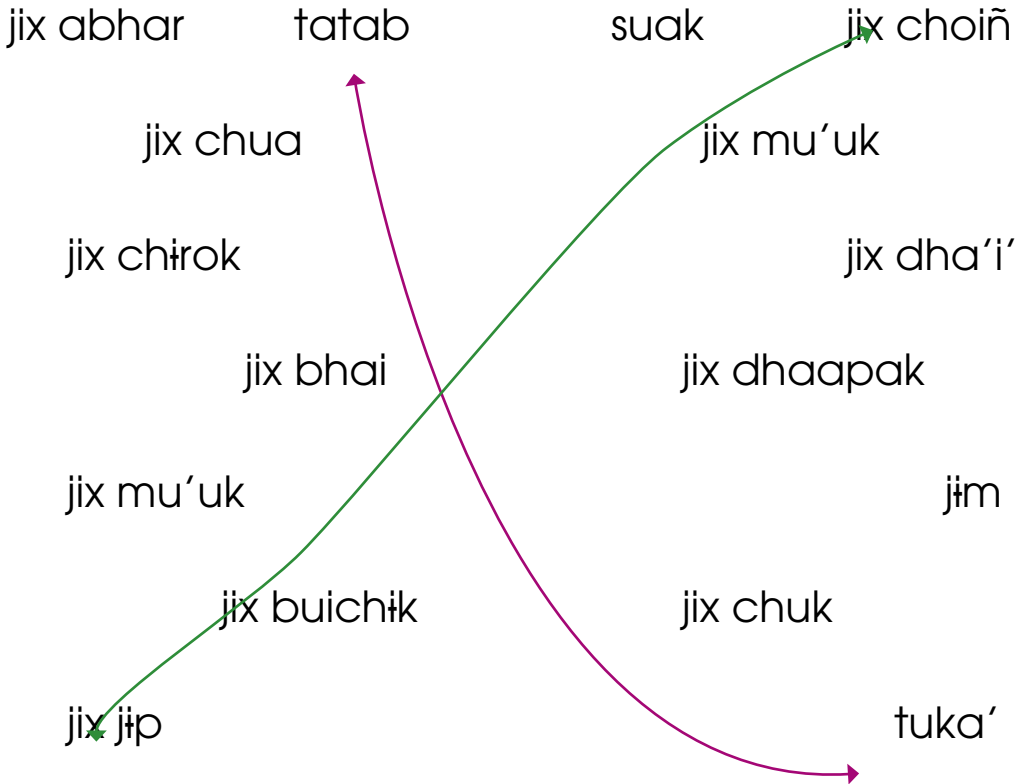
jix chumnigam
jix ka'ok
guñ rimu'n
jix gi'kak
gu kibar

Jix chamam ap mi ua'na'; na' pu'ñim kai'chdha', nar ma'n nañ tu' aagit jup kai'chdha'.

Xim titt'ñxidha'pim gu jam u'uan, mi' pim xi chu jiñkoidha', na pimit jax chu'm tu ua'na'.

Gu ñi'ok na bhaan jix maati' nar ja'kdirkam.

Gok aapim map xim daagii titbia' dhi mistuin jijii, jum laapis ki'n ap mummu tu da'ñchuda', na pai' ja'kdir mim a'gada' gu ñi'ok.

Tu ua'na 'ap, jum u'uan am, dai nap mi' ji aagat gu ñi'ok, na pich jax chu'm map ja da'ñchuda'.

- Añ tatab ja'k tu paxiar chamtu' tuka'.
- Añ jix jip iu' gu atulh chamtux choiñ.

Napim pai' t#mo', mi' pim xi ja jiñkoixdha', gui' na pim map tum mamtuxi'ñ.

GU JARIIRUX GIO GU MABI'Ñ

Ua'ñix **5**

Ma'nim sap mam jariiruxcha ma'n gu o'dam bhammĩ ja'k Tĩdo'kam, sap cham ka bia' na tu jugia', nat ba' mam diko'ñ nat tĩbhaim. Bhammu sap pai' ba tibia, sap ba' irab tuka' bha ja'p pix ba ua'mar gu tu'x buadam, sap gu'r mabi'ñ gui' na bha ja'p pix ua'mar, gu ma'nkam sap giilhim bax choodoñ, ba' ja'xpix iu'm gø' tuka' mu pai'dhĩr ba xi chĩi, na bhai' ba kuujim ma'n gu dĩ'nbalh, ba' gu mabi'ñ sap mui' xi ñam, ja'xpix sap mu pai' pix giilhiim kai'ch am nam jum ko'ntu', gu ma'nkam sap tĩ pup tĩ køøjimik ma koi, buimgidhak sap nat pai' ba xia', mu ja'p ba tĩ niidhim, sap ja'p

bipta'n pix muukix gu di'nbalh, gu mabi'ñ sap
 bha ja'p bo' dai na omnix ma'n gu nabi'ñ, ba
 gu ma'nkam jix dhopi'ñ mu øk xi chu juuruk
 bajii, sap ba' gu ma'nkam bhammi xi chu
 saba'dak Tido'kam nat pai'dhuk ja'k gi sap
 bhai' na jax ba bo' gu mabi'ñ, ba' gui' am
 bhiiñorak bhuru'x cha'm, na gu' na mui' xim
 ga'nga, pui' ja'k ilhi'ñ nat gu mabi'ñ palhbui
 nat ba' cham jugio gu di'n balh. Ba' nat
 pai'dhuk mummu aich kia'mi'ñ bha ja'p
 bo'nka', nat pai' dua ba tu nabo'nda' tu' na
 pix mu ba aichdha': suimalh jigarum toxkolh,
 mi' ba pup jir soiga'n gu mabi'ñ.

Nañ jax ja'k mu tu jotxidha' gu jaroi' na' mik ja'k jup tu'i'.

Gu nanbat tir jix jai'ch gu maakina, nañ bhaan mu tu jotxidha', gu jaroi'ñ jaduñ na' mik oirí, dai nañ bix mi tu ua'na', nam tu' mi'ñ chikkada', gio ba' nañ jax mu tí'ya'.

Niidhat ap mi' xi chu ua'na', nam tu' mi'm tikka bhaan dhi u'uan, nap ba' mik ja'k ba tu jotsa.

Ja'pni chu'm ap mi' xi kiisa' "X" nap jax ja'k jix a', na mu tum jotsa' gum ñi'ok.

saalhim jotmoda'

Paadir ja'k jiiim _____ tanalh ____ bhaan gu _____ 19

jaroo buiñor jiiim, _____ na bhaan tum ñio'ki'ñ _____
Jax chiigim.

Paa kio gui' na buiñor jiiim _____

Paa ja'k jiiim _____
Na jax chi' tí'

Nañ jax mu tída' _____

Na jaroi' mu tu jootos _____
Na jax chi', na jax jum da'nsa.

Na pai' kio _____

Na jí'k numero bhaan tum ñio'ki'ñ _____

Nap kí'n tu matgilhchu'n _____

Gu ñi'ok ñax abhaarum jum jiñkoi'ñ.

Nñidhat ap mi' xi jiñkoidha' dhi' na mi' tu ua'ñix.

Na bar ti'ngiakka', añ joidham ti'ñi'ñdha', na gu'bax chu abharka' guñ chat katukgab bañ bami'ñdha'.

Mi'p xi chi'gia' na jax ja'k jum titmo, mi'p ba' xi ua'na', na jax chu'm iampix ma'n na jax ja'k jum titmo:

ti'ngiakka' abharka'

ti'ñi'ñdha' bami'ñdha'

Ma'n ap dilh ua'na', dhi' puchu'm nax abhaarum jum jiñkoi'ñ, gio nap mi ua'na' na jax chu'm ki'n iampix ma'n na jax ja'k jum titmo. Dilh jum u'uan am ap tu ua'na'.

Gu ñi'ok na bhaan jix maati' no'ñ jaroi' tu chian, piam. na'ñ tu' taan

Niidhat ap mi' xi jiñkoidha' dhi' na mi' tu ua'ñix, nap ba' machia', gu ñi'ok na bhaan jix maati', na'ñ chu' tu chian, piam, na'ñ chu' tu taan.

Na'ñ tu chian: xi ua'na' ap dhi leetra.

Na'ñ tu' tu taan: xiñ aagi'ñ na jax chi' gum xiix.

Mi'p xi chu ua'na' bita'n: jix chamamkim ap mi ua'na' gu ñi'ok, na pai' pui'm kai'chdha' na'ñ tu' tu chian, gio ja'k bui' up gu ñi'ok, na'ñ tu' tu taan.

Na'ñ tu chian.

Na'ñ tu' tu taan.

Nañ jax dhui ua'na' gu sapok.

Jix bhai'p mi' xi jiñkoidha' na jax ja' jum u'uan gu sapok.

- Na'ñ ma'n jix ua'nam gu sapok, dai' nañ mi' pui' xi ua'nidha' nañ jax ja'k am bi'iidha', gio nañ jix bhai' mu kukui'mgidhidha'.

Ma'n ap ua'na' gu sapok na ja'pni jum kai'chdha'.

Ma'nim sap ma tu bi'am gu kakarbax, gu gagox, na barsin ti'ka'.

Na jax mui' _____
jiim kiksa. _____

Nat tu' _____
jax jum _____
duu. _____

Na jax _____
ja'k jum _____
titmo. _____

Nan jax dhui dñlh ua'na' gu sapok.

Aixim tu'm jix jai'ch gu sapok, gui' nam bajit'k dir pu sapokda' gu jagit'gir gio gui' nañ dñlh sopkit' ua'na'.

Jix cha'tmam aapim map xim dagit' ua'na' ma'n gu sapok, ma'ñ aapim mi daasa' na jaroi' tu ua'na', gio na dhi' mi tu jñkoidha' na' pimit ba titmo.

Ja'pni ja'k aapim mui' ji kñsa', ma'nim sap tu bi'am gu kakarbax gu alhii, ji bai'ñchugit' gu gagox na barsin tit'.

Jum u'uan am ap ua'na', nam tu' mim titka.

- ¿Tu'm mim a'ga bhaan dhi sapok?
- ¿Tu' pit' mi a'ga?
- ¿Jax ja'k jum titmo dhi sapok?

GU BIAPMA'

Ua'ñix

6

Ma'n sap mu pai' kioka' gu biapma' na tii jix jooñimka', daiji sap na chamtu' bia'ka', jix xi'trda' sap na joñcha'. Ma'nim sap ba' mo pix mñidhim, mam taiñbui ma'n gu kabai gio ba' gu tii'dhar ga'n xixibkam, suska'n gio gu bonma'n, na ba' sap ja'p xi chui'ñgida' na ma'n chio'ñ jix chumñigam, mikkat ba' nat pai' jix bhai' bam duu, mi oirit sap tii jum ga'nga na jax ja'k xi kai'chidha' na't mummu ba ai nam pai' daraa gu tñiya.

Mikkat ba' siari ma mat na jax ja'k xi kai' chidha', ba' mo jix bhai' xim duunak mui'ji jii, jaxpix sap bax dhimpo'pa' nat mummu ba ai

kiicham, gu tittiya sap mi ja'p pix tu kukpa'am:
gu baak bhe'mser, kakarbax, tatokxolh gam
kakbai, gu biapma' sap dai na mi ja'p kikat
gan tinti'ñ, na mit pai'dhuk bix xi chu kuupak,
na mit pai' ba ji kokxim, nat ba' siari mui' ba tu
ñioki gu biapma', mi' ba' ba tikka'am, na tu'
gaagidhat jup oilhim, ba' gu biapma' pui' ja
titda nat baak mai' chu iobo, na sap bhai' pai'
amub juugit mamax am, ba' gu biapma' bhai'
ba tibatudamit dai na mit xi chuonba'ñdhak,
ba buimgidhak sap pu champai'xi'añ gu
biapma', dai sap nat bix xi gaamuk gutimkalh
gio ma'n ja'aa gu jidhor.

Na tu' mim a'ga bhaan gu sapok na ja'p ni tii',
"gu biapma".

Ja ua'na' ap bix, nam tu' mim a'ga bhaan dhi
sapok.

Ya'nip jupna', na jaroi' pik mi'm a'ga bhaan
dhi sapok.

Jum u'uan am ap ua'na', nam tu'mi'm tikka.

- ¿Tu' sap tii xi chu gaagim gu biapma'?
- ¿Tu' tu u'uk gu biapma'?
- ¿Tu' ka'm tii xi jilim gu biapma'?

Na tu' bhaan jix maati' na tu' mim a'gada' bhaan guñ u'uan gux kabok.

Mi'up xi chu jiñkoidha', nab ba' machia' na tu' bhaan jix maati', na tu' mim a'gada' bhaan gu u'uan.

- Jum u'uan am, ma' nkap mi' tu ua'ñix sakalh bita'n ja'k gio na numero mi dhar, dhi' ba' na bhaan jix maati'ka', na tu' mim a'gada' na' mi' pai' tu ua'ñix, gio ba' komi'ram bhaan jup jix maati' nar jax chu'mka' gu u'uan.

- Jum u'uan am ap ua'na', na jax jum kai'ch komi'ram gum u'uan, gio ba' mi' na pai' sakalh mi tu ua'ñix ansap ja'k.

- Jai'p ja jumpadai gu u'uan, mi' xi ja tigia'.

Na'ch chu' bhaan tu a'ga gio na'ch niidhat a'ga.

Na'ch chu' bhaan tu a'ga: ja'pni kai'ñkam jum jum kai'ch, na'ch mui'dhit tu' bhaan mi'pai' tu a'ga.

Nach niidhixkam a'gada': ja'pni kai'ñkam jum jum kai'ch, nach jix maatit mi' pui' xi kai'chdha'.

Jix cha'tmam aapim map xim jumpadai tu ua'na' na pim jax ja'k jix kakma dhi' na mi' ua'ñix.

Na'ch chu'
bhaan tu a'ga. _____

Nach niidhat
a'gada'. _____

Bix ji'mandir kam, am mi xi jiñkoidha',
gu u'uan nat jax ja'k bii.

– Jam u'uam am aapim tu ua'na' na jax
ja'k iu'm jir amka'.

Na'ch silhkam tu a'ga.

Jix cha'tmam aapim map xim daagii tu ua'na',
nar silhkam piam ku jir iatda'.

Gu t̄iba' suudai'
jup jum bua. _____

Cham ji'xdha'
ñio'kcha' gu
alhii, no'n cham
tu a'gi'ñ. _____

Gu alhii o'dam
cham ji'xdha'
jix bhai' machia'
gu naabat ñi'ok. _____

Jiñ aixkamta'iñ
na'ñich tuñ mamtux. _____

Nañ chu jiñkoidha'.

Mi'p xi ua'na' nam tu' mi'm títka.

Bixdhit aapim tu jiñkoidha' gu sapok na pai'm a'ga gu biapma':

Ja'pni chu'm aapim mi xi kışa "S" no' puchu'm mim a'ga, mi' na pai' tu ua'ñix. Ja'pni chu'm "ch" no' chamtu' puchu'm mim a'ga.

– Jir o'dam sapok.

S

– Ma'n gu biapma' mi'm a'ga.

– Jix chumñigam mi'm a'ga gu biapma'.

– Jir dñlha' n gu kabai na bhaan jiiim.

– Jir o'dam gu biapma'.

– Jir jix chutumñigam am gu u'ub.

Gui' na pim map dadarri, xim tataiñbuidha' pim gu jam u'uan, xi chigia'pim ba', no' bar am.

No' cham jir am gio pim mui'p xi jiñkoidha' gu sapok na pim ba' jix bhai' mui' ba ua'na'.

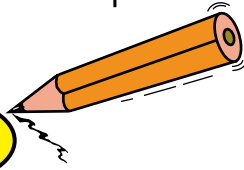
Na jaroi' mim a'gada'.

Niidhat ap mi' xi chu jiñkoidha'.

Na'ñ chu u'uan, tu' na piñ mi'm a'gada' piam jaroi' na piñ, bhaan jix maati' nar ma'nkamka', sia na'r tu' na piñ.

Jum laapis ki'n ap xi kuupa' mi' na pai'm a'gada' gu jaroi' piam gu tu'.

1.- Jix maati' tu sab guñ **chat.**

2.- Cham tu dadø' gu tarai.

3.- Cham bhai' kam iskueltam gu Rogelio.

4.- Giilhim jix miñhdha' gu to'm.

Mi'p xi ua'na', na pai' cham mi ua'ñix gu tu', piam gu jaroi'.

1.- _____ tuka' ja'k tu tarok.

2.- _____ ki'n tum ku'a'.

3.- _____ jix maati' tu uamxi'ñ.

4.- _____ jix maati' tu mamtuxi'ñ.

5.- _____ ki'n tum jimchu'n.

MA'NIM NAT JIX CHAMAM OIHA' CHAM DU'N O'DAM TIR

Ua'ñix **7**

Ma'nim sap jix chamam oidha' cham du'n, nai' na jix jir o'dam tir, mu ja'p na jax kar ga'ntir sap bix tu gaa, nai' na jax jir a'kki'n biipiatam sap bix tu gaa, gu ja'tkam sap chamjai'chka' nam tu' jugia', yalh, gam tatak am sap tii tu kua'da'. Dai sap ba' mu pai', ma'nkam cham gaa gu suudai', na pai' ja'pni ti ti'ka' jich.

Dhu'nkam akki'n, dai sap ba' mi' tu iu'da'am gu sasoi' u'xchirkam, gio gu sasoi'ñchixkam, gio pui' na jax gu ja'tkam sap bix mi' chu iu'da'am, pai'jim sap mi' mam namkia', gu ma'nkam gio gu dinbalh, dai sap na cham jigiarka' gu di'nbalh, jix xi'lhim sap mi xi chu iu'ji ba jimia', mummu nat pai' bam ai gux

chamam oidha', sap ma'n mi' ba ai gu
 ma'nkam na bixchu' tu ua'; koi', bhaidha',
 gam tii'dhara', sap gu ma'nkam pui' kai'ch na
 gui' jir ja soi'kam, sap nax ja da' nar mambra'n,
 na ba' bixchu' tu ja ua'tulhi'n, mi' ba ma tu juu
 mit, jai' mit cham tu juu, gui' na mit cham tu
 juu koimit, gui na mit tu ju ba' siari jum titt'i'ñcho
 mit. Mummu gu xijumma'n oidha' ji bhi, sap jix
 iu'm bhai' ji dhu'n, gui' nam ji'k ka duduakat
 sap nai' ji koimit, gui' na mit ua'mak koi, sap ba
 bhai jiiim ti' tti'ñcho mit. Bak gu' gui' nat bixchu'
 tu ja maa, jir muuki' dhaagim, mu ja'k ba'
 buiñor pup bii mit jurnip ja'k, gui' na mit ji'k jum
 titt'i'ñcho nat du'n sap guch xoi'kam buiñor bii
 mit.

Na jax kai' ñkam mi ua' ñix gu sapok, na ja'pnim
T#t# "jix chamam oidha' cham du'n".

Mi'p xi ua'na' nam tu' mi'm tikka.

1. ¿J#k oidha' sap cham du'n? _____

2. ¿Jax chum duu nat cham du'n? _____

3. ¿Jax chi t#' mummu nat pai' cham gaa gu
suudai'? _____

4. ¿Tu'r jix buadam gui' nat koi' mi tu aich? _____

5. ¿Jax chum duu nat pai'dhuk, jix iu'm bha
du'n? _____

Mi'p pui' xi chu duña', nat jax chum duu
nat pai'dhuk cham du'n.

Na jax ja'k jum u'uan gu ñi'ok.

Na'ñ champik ti ti'ñchora', jum a' nañ
ua'nidha' gu ñi'ok, mu pai' na' tum a'ga.

Ja'pni ja'k tum da'nsa:

- Na chamtu' gø' mi tu ua'ñixka', gio na cham xijaim jum jiñkoi'ñdha'.
- Pui' ja'k ap mi ua'na', nap jax ja'k jix maatit køøkø'.
- Dai gui'p mi tu daasa', na tu' iu'm jum a'.

Mi'p xi jiñkoidhai dhi sapok tu daasa' jum u'uan
am, na tu' mi'm a'ga.

Ma'nim sap mummu Chianarkam ba ai ma'n
gu o'dam, na remedio tu ua' sap ba'gu
ja'tkam mi' pui' ba ja titda, na ja a'm jum a' gu
remedio, na ba' cham ja aiya' gu gakmudai',
bix sap ba' tu ja remediote gu a'alh sia gu
gø'gø'r ja'tkam, jano'dir sap cham ji'xdha' ka tu
ja ai.

Gu ñi'ok nax xijaim jum jiñkoi'ñ.

Biipt'p mi' xi jiñkoidhai dhi ñi'ok nax xijaim jum jiñkoi'ñ, nap ba' jai' dñlh ba ua'na':

Na'p jix ua'nam pu'enichu'm gu ñi'ok dai nap jumai mi daasa' gu leetra pui' na jax chu'i' mi' bita'n, xib ba' mui' xi jiñkoidha'.

Añ ma'n

tu mar

na Omar tñ' ,

gu Omar ma'nim

ma'n oidha' mai'chdhir

eñ me'n

te mer

ne emer t~~ee~~' ,

ge emer me'nem

me'n eedhe' me'chdher

Jix cha'tmam aapim map xim jumpadai ma'n ua'na' dhi' puchu'm gu ñi'ok.

GU MA'NKAM GIO GU JOB

Ua'ñix

8

Bajik sap mu pai' kiuka' ma'n gu ma'nkam, na junbo' i'ixka', sap gammijt na pai'dhuk ba t'i'mira' gu i'xi'ñ, sap mi' jix chit i'kixka', tti sap tu ispiarda' cham matka' na jaroi' mi' tti i'xi'ñdha'. Ma' nim sap ba' map duu ma'n gu pajaver, gu ser sap puchu'm jup duu na ma'nkam, jurnak sap ba' mummu xi khsak junbo'tir. Sap ba' irab tuka' gio ttip ba tu ua'rak gux i'xkom, mummu na mia'n ba aajim, sap mi' pix ji chit gu ma'nkam, sap ba' gux i'xkom jix cho'nnim mui' tti xi ñio'ki, pu cham ñiok sap gui' na mi' kik boigaran, aixim sap tti titda, gui' sap ma'n na jax cham ñiok.

Mikkat sap na gu' bax bhaam na mi' tti tu a'gi'ñ, sap bhai' gt' ma'n, bhai' sap pup bhi'sap gu nabi'ñ, gu jumai kt'n sap bhai' ttip xi

gi bix sap bhai' pup bhi'sap, gu toona'n ki'n
 sap bhai' ttip xi kitya bix xap bhai' pup bhi'sap,
 gu jumai tooña'n ki'n sap bhai' ttip xi kitya,
 jana' dhogi bix ki'nji na bhai' pup bhi'sap.

Buimgidhak nat jax pix bhai'ji chu maaxir, sap
 mui' ba ttipim gu pajaver, sap na mia'n dir mui'
 ba ti nitidin sap job pix mi' bhi'sap, gu
 ma'nkam sap na gu'x bhamtu' sap gia'ridhak
 pu ttipirak, sap nat jax ai kia'mi'n, mi pu tu chia
 nam mi dhaasa' gu suudai' nam ki'n bioma',
 ja'x pix sap bhan mi'dhir ja'p ba jilim, sap ba' gu
 job pui' chitda' na gui' mi' ka bulhka' nam ba'
 toxkolh bakxi' ki'n tu makia', ja'xpix gu job
 mi'pix ja'p ji bhi'n, gu bhan amit ba mi pu
 bioma.

Na jax kai'ñkam pui'm kai'ch gu sapok "gu ma'nkam gio gu job".

Biipt'p xi jiñkoidhai gu sapok, nap ba' mi' ba ja jupsa' bita'n, bix nam tu' mim a'ga bhaan gu sapok.

Mi'p xi ja ua'na' nam tu' mi'm a'ga bhaan gu sapok.

Nañ chu'ka'm tu ulhiñka' gun u'uan.

Jum a' na tu ulhñidha' gu u'uan gui' na
bixchu' mi tu ua'ñixka'.

- Ja'pna jax gui', na tu'tpulhik mi ua'ñix
gu sapok.
- Piam gui', na kantar mi ua'ñixka'.
- Gio pui' na jax gu u'uan, nax
abhaarum mi tu ua'ñix.

Ma'n ap jup duñia' gui' nap bhaan tu biaka'
gum u'uan, ta'mblas ap i'kii sissapa', baikkap ti
diidika'.

Bix na pim jif'k mi tum mamtuxi'ñ jif'ma'n aapim
jup ja duñia.

Nar jax chutu' mkirka'.

Bhĩpĩ' p mi' xi chu jiĩkoidha' nap ba' machia',
na jax ja'k tum da'nsa', no' maaxik pui' chu
tu'ĩ' bhammu pai':

ja'pna Susbha'ntam.

Bhammi Susbha'ntam, joidham jix chu abhar
nar juggam, gio na bix aixim bhai'r kikcham,
nam pai' oi'dha' gu o'dam, gio gu bha'bhak
nax a'bhara bha chut, nam pai' tum mamtuxi'ñ
gu a'alh, ma'nap jup kuup gu suudai' gø' xikor,
bhai' nam pai' aixim tu'm bha oipoda' gu
boptop. Ma'n bhai'p kik gu maakina na
ta'mlas jup bua, bhai'ba' nam pai' tu juan mui'
gu o'dam nam bhai' oi'dha Susbha'ntam.

Pui'p jir am nañ tu daasa', gu ja'p pix
nañ dñh pui' ja'k tu ua'na'.

Na pai' kio gu Anastasio, giilhim jix buam tu tu'ĩ'
bapaapai chr, bapaikkam, nam jax chu' mkir
jix joi'ñ gu maapiñ, gu Anastasio chamtu' ka'm
tu juanda', dai na naapo'nda' mu ja'pji oirñt.

Na jax ja'k tum da'nsa no' maaxik pui' tu tu'i',
piam gui' nañ dhilh pui' ja'k tu ua'na' nañ jax
ilhi'ñ.

Tu ua'na' ap, na jax chu tu'i', mummu nap pai'
kio, bix ap mi chu daasa' nar jax chutum kir gio
nam tu' jax buada' gu ja'tkam.

Tu ua'na'p, iampix pu'nichu'm, na pich
jax chu'm tu ua'na damdir, dai nap dilh
pui'mi tu daasa' na jax jum ko'rarda'.

Na'ñ jix jibo' kɨ'n tu a'ga.

Mi'p xi chu jiñkoidha', nap ba' machia' na jax chum ñiok, na'ñ jix jibo' kɨ'n tu a'gi'ñ gu jaroi'.

¿Paa pich dhir ja'k pix jupji yoo jiñ jadun.?

Ya'bha'ñi dhir ja'k, jumai jukgam.

Dho jai' bi chu jugak, nap ba' kɨ'n aiya' mu pai' na pich ja'k ba ji paxiaram.

Dho gu xibje, sia nañ ma'n xi naspai, nañ baasɨ'n jiñ irab xi chibañ dhai.

Mi tu ua'na' ap nam pai' jix jibo' kɨ'n tu a'gada' dai jum kukmalhim.

Empty speech bubble with four horizontal lines for writing.

Empty speech bubble with four horizontal lines for writing.

Empty speech bubble with four horizontal lines for writing.

Empty speech bubble with four horizontal lines for writing.

GUM KUKPALHIM

Ua'ñix

9

Bajik sap ma'n mu pai' kioka' gu chio'ñ na Kristoobal ti'ka', cham tu' sap bhaan tu juanda', dai sap na nai' jimdat kikcham tuñialhidha', jax ña pix xi iatidha' nam jax dhui tu o'nba'ñdha'. Sap ba' gu Kristoobal ma'n tu kumpalhka' na Pitaasio ti'ka', sap tu' pix ñhi'ñdha' gu kumpaahi'ñ, jax ña pix chitdada' sap gu Pitaasio jix bhai' pix tu a'gi'ñdha' gu kumpaahi'ñ, cham ji'xkat sap jax-magi'ñdha', gio na jix chu juanarka', pai' no't ba jii sap tu' na pix xi ga'ridha': mai, iikob, mibat, piam gidhai, giilhim sap jix chu juanarka' gu Pitaasio.

Ma'nim sap, am pup jum naanam amit dai jum

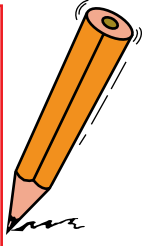

kukpalhim, sap gu Kristoobal pui' chitda' gu Pitaasio nam map tu ga'rapo' gu matai, sap ba' gu Pitaasio pui' kai'ch nax bhai' dai na ka t̃t̃ miidha', j̃t̃k tanolh ki'n sap nammit̃ pai' nanbat t̃t̃r ba aajim am, gu Kristoobal sap ma'n bhiiñor ua' gu matai, dai na champik bhai' miidhix, gu Pitaasio sap gok bhiiñor ua' gu matai jix ki', na mit̃ jax ai sap gu Pitaasio ma'n jimdam b̃t̃x pu tu ga'ra', gu Kristoobal sap ma'n tom bhai'mkar sap p̃t̃x ga'ra, na mit̃ pai'dhuk bhai' ba jii sap bha mia ba nam ma'n gu ubii jagi' gu Kristoobal, sap pui' chitda nax jix bhai' xi chitdat gu kumpaahi'ñ, na cham jum ua'tulhdha', jano'dir sap ba' jix bhai' chitdada' gu kumpaahi'ñ.

Na jax kai'ñkam mi ua'ñix gu sapok, "gum kukpalhim".

Mi'p xi ja gaaga' bhaan dhi' na mi' tu ua'ñix, pui' nam jax chih' gui' nam sapok bhaan jum a'ga, gio nam tu' mim a'ga, xi ja kuupa' ap ba' jum laapis ki'n.

R	S	J	A	L	I	D	H	T	P
E	M	K	P	I	T	A	S	I	O
U	A	D	N	Y	J	A	G	†	'
B	T	†	B	H	U	R	U	'	X
I	K	R	I	S	T	O	B	A	L
I	I	C	H	I	O	'	Ñ	K	R

Mi'p xi ua'na' na mit jax chi'n gu Kristoobal.

Na tu' bhaan jix maati' na' tu' mi' pai' jix jai'ch.

Gu nanbat tir mui' jai'ch dhi' puchu'm na bhaan jix maatika' na' tu' mi' pai' jai'ch, na jax na pai'm ga'rada' gu gasolin, piam na pai' tum kua'da', piam na pai' kiika' gui' na suudai' bhaan mir.

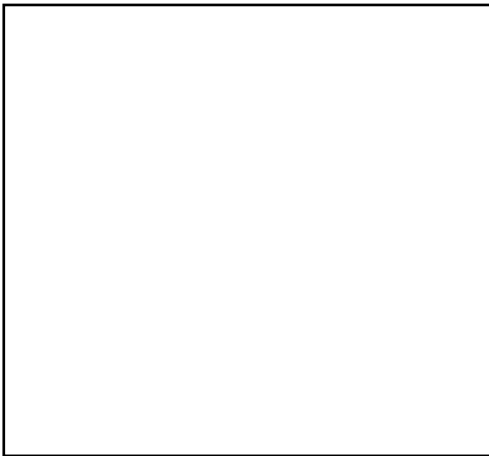
Mi'p xi dhaasa' na tu' mi' jai'chka' na ja'pni chu'm mi tu jupxix.

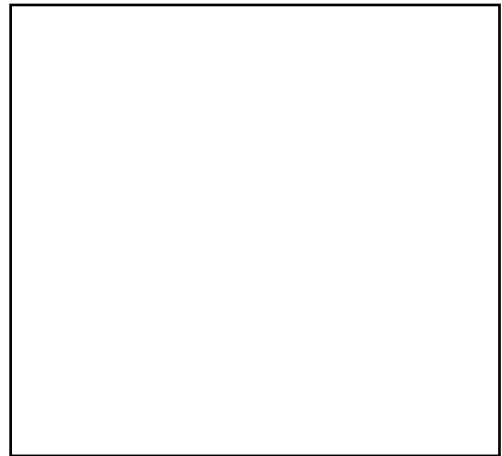
Nañ jax dhuip duñia' gui' na bhaan jix
maatí'ka' na'ñ tu' jax jix dhuñim, mummu
pue'mblo.

Bipi'p mi xi chu jiñkoidhai nap ba' maatí dñh
mi' ba tu jupsa' bita'n nam tu' mi'm tikka'.

Na'ñ jup jix dhuñim gui' na bhaan jix maatí', nañ
cham ti mii'ñdha' dai nañ mi jupna' gu
ma'nkam na tussada' gu tai, mu pai' na't tibia.

Na'r piestaka'

Na' jir bhaichka'

Na' tu bakunaaru'

Nar a'gichamka'

Ñi'ok na bhaan jix maati' nar jax chu'mka', gio nar tu'da'ka'.

Gu ñi'ok na bhaan jix maati' nar jax chu'mka' gu tu': baak, kabai, d'nbalh sia ma'nkam.

Ja'pni ja'k jum u'uan dhi ñi'ok

– Jix bi' tu mo' gu kurat.

– Jix buichit gu naabat.

Mi'p xi ua'na' nam tu' mi'm tikka'.

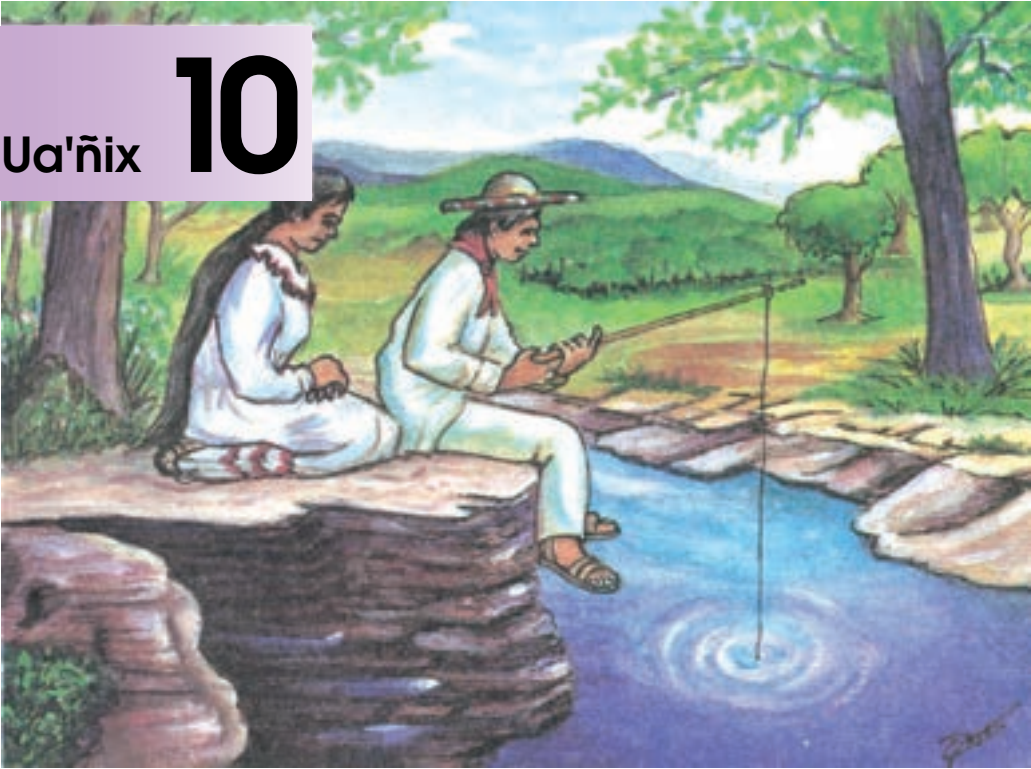
1.- ¿Jax chu'm ti' titi' gu o'dam no'r chio'ñ'? _____

2.- ¿Jax chu'm tu yot gu bayalh sai'? _____

3.- ¿Jax chu tui'ka' no' bar tuka'? _____

4.- ¿Jax chu tui'ka' no' bar ti'ngiak? _____

5.- ¿Jir jax chutu'm kir gu tatsab? _____

Sap ma'n mu pai' kioka' gu ma'nkam, sap cham bia'ka' na tu' jugia', mu ja'p sap oirit a'kki'n tti tu bhibiada' gu boptop, ni jt'k sap ku ja bhibhiada', pui' ba jimia', paijt sap siari ma'n ma bhia', gok' mi' pitx pui', ma'nim sap mummu ja'p ka oirit a'kki'n, gu boptop bhibhiadam, na mi' dhir ja'p bhair' ba jilm ma'n gu ubii jix u'uam kuupam, sap ba mi' ba tikka'm gu chio'ñ, na tu' gaagidhat jup oirit, sap ba' gu chio'ñ pui' kai'ch na boptop tti tu bhibia, dai ji sap na cham jir ai'ñ, sap ba' gu ubii pui' chitda no gook biidha', dai ji sap no' daas, na makia' gu mara'n gu chio'ñ gu btipt'kam, gu ma'nkam sap pui' kai'ch nax bhair', gu ubii sap ba' bappañim bhik mui'ch chu dup, nat pai'dhuk bhair' ji bus sap su'ntu'am gu boptop bhaan gu

bappañim, mi ja'p sap ba' xi nui', gu ubii sap ba' pui' kai'ch na mi' pix ti nñrada', gu chio'ñ sap ba' xi chu kusbiok gu boptop ba jii, nat jax ai bhammi' kia'mi'ñ sap pui' ba' tu a'gi'ñ gu jo'ñga'n, nat jax dhuk tu bhibhia, bix sap ti kœœ gu mara'n gu bñpi' kam, sap ba' gu ubii pui' chitda gu mara'n, na jimia' mik ja'k, na cham mi' jugioka' gu nñbhi', na gu' ja'ok bhaan jum jupaaba'n. Pu jii sap ba' gu biapma', dai sap tuisap xi gaamuk, nammi' sap pai' bam jip, sap na ja'p xi chi' nñi'ñ, sap bhai' ji ai, ma'n gu mabi'ñ gio ba' ma'n gu bha'a', sap ba' pui' chitda'am na cham mai' ka mñbrada', na gu'sap jir gœ'kamka' bhammi' pai', nam daraa guch gi'kora', na cham ti jñgi'ñ, sap ba' bhammi' pum chi't'ta.

Na jax kai'ñkam mi ua'ñix gu sapok na ja'pni
jum tñtñ "gu chí't".

Mi'p xi ua'na', nap jax ðhi'ñ:

Na jax kai'ñkam taan am gu mara'n gu boptop
bhibhiadam.

Mi'p xi ua'na' na jax ja'k jum ko'rarut, nam tñt
moda' gñt dhi sapok.

Nañ jax ja'k jix maatit u'uanda' gu o'dam ñi'ok.

Bipi'p mi' xi chu jiñkoidhai nap ba' machia' na
jax ja'k jum u'uan gu o'dam ñi'ok.

- No' chu u'uan gu o'dam ki'n, na' dhi'ñi leetra ki'n jum titmo (a, e, ø, i, t, o, u); jumaiñ pup mi xi dhaasa', no mi' am tøbkam jum jiñkoi'ñ, no' cham tu' dhi' ki'n jum titmo, cham jum a' nañ jumai' leetra mi u'uanda'.

Jap'na jax dhi'ñi ñi'ok.

- Añ mummu kio Tobgatam
Dhi' na mi' tu ua'ñix, ja'pni chu'm ap
mi' xi kisa' no'r am , no'
cham jir am ja'pni chu'm.

1.- Añ cham naa gu miibat.

2.- Guñ xiku' kabai cha'm bhaan jii.

3.- Gø' bhai' ba miilhim gu sudai'.

4.- Buimuk sap bha jiiim guñ jiiikulh.

5.- Añ kabuimuk tu bia'ra' gu baak.

Na jax ja'k jum u'uan gu kantar.

No'ñ ma'ñ jix ua'nam gu kantar dai nañ b#pi'
xi gaagai, na jax chu'm jiñ ko'rarda' gu saasab
nañ ba' iampix pui'ja'k jup xi norridha'.

Gu saasab iampix ja'p norri na; "guñ mar na
cham t#jigi'ñ."

Dhi kantar ja'pni ch#'.

Gu mistui'ñ jix a'oi'

Ma'nim tuka' t#i ma nabdhim
gu mistui'ñ gui' nax a'oi'
nam gu' ba ua'mim gu mambra'n
nat ba siari mam dikoo'ñ.

Tuka' mu pai' na ka jimchu'
mi' p#x ji bus na pai'r kiicham
gu go'ngox amit pu ki'mna
dikoo p#x jim t#ncho gu mistuiñ.

Ma'n ap dilh ua'na' jum u'uan am.

Nañ jax ja'k tu a'ga', gu tu' na't jax jum duu bajik.

Nañ jix chu a'gam gu mui'kam tir nat tu' jax jum duu bajik, jum a':

- Nañ jix bhai'x matka' nat jax chum duu.
- Nam jix maatit kəə'kə' guñ ñi'ok, gui' nañ jaroí' mi' tu ja a'gi'ñdha'.
- Nañ jix gə'm mu tu a'gada'.

Gui' na pim jik mi tum mamtuxi'ñ maadit mi' xi chu a'ga'.

Na jax ja'k tu u'uan gu o'dam ki'n.

Niidhat ap mi' xi chu jiñkoidha', nap ba' jix bhai' machia', na jax ja'k tum u'uan gu o'dam ki'n.

Gu o'dam ki'n nañ chu u'uan, jum a' nañ jix matka' na pai'dhuk ma'n leetra pix mim u' uanda', na gu' na' nich gok mi ua'na' bar jumai ñi'okka'.

Ja'p na jax dhi'ñi na mi' ua'ñix

bak

baak

Mi ua'na'ap gok gu leetra, gio nap machia' nar tu'da'ka'.

bhan

biñ

ti'

Nañ jax ja'k títikka' na'ñ chu cham maat.

Bìpì'p mi' xi chu jiñkoidha'.

Gu mamtuxi'ñdham na'tu mamtuxi'ñ, na'ñich ma'n gu ñio'ki'ñ cham maatit kai, ua'na'iñ jiñ u'uan am, nañ ba' ja'x pìx ba tìkka'.

Mi' bita'n ap ua'na' gu ñi'ok no'p ji'k cham maatit ~~køø~~, gu sapok ta'm dir ap bosga', gui' na ja'pni chi' "gu chi't', tìkkaip gu mamtuxi'ñdham mi ua'na', nar jax kai'ñ kamka'.

GU PASKUAL GIO GU GUMERSINDO

Ua'ñix

11

Mummu sap pai' oi'ñka'am gok gu sasabdām,
ma'n sap Paskual tī'ka', gu jumai sap ba'
Gumersindo tī'ka', giilhim sap ja umuagi'ñ
dha'am nam tu sabda', nam gu' joidham jix
maatit tu sabda', dai ji sap nam jī'k tii
mai'chikda', dai nam kī'n jix maikka'. Ma'nim
sap ba' tuka' mu pai' ka jiiim am nat mi' ba ja
nam ma'n gu ma'nkan kabai cha'm, sap jix
chuk tī tii'chu' gio gu kabaiga'n sap pui'p jix
chuk, mi' sap ba' ba ja umuagi'ñ nam
sasbi'ñpo mummu kia'mi'ñ gux chuk tī tī'kam,
mui' sap xi ja aagi'ñ na ja namkidha', sap ba'gu
sasabdām pui' kai'ch am nax bhai', mi'dhir sap
ba' am ja baidhak, nammu pai' sap ba guguk

am baapai sanap, gux chuk titi'kam sap
 bhai'ch chit ki'yaxchuda' gu kabaiga'n,
 joidham sap bhai' jiiim kukpiu' gu baapai, mui'
 sap ba ji bap amit, iu'm irban dir sap bixchu'
 mi'x chu jai'ch, mummu mit ba' ma tu saas bix
 chuka' nammi sap iampix bar katukgab sap
 ba' ba ja tikka gux chuk titi'kam, na ji'k ja
 ua'tu'n gui' sap pui' kai'cham nam pui' pix mi'
 sabi'ñ, gux chuk titi'kam sap ba' pui' ja titda',
 nax chamam tanalh ki'n mu ja jotxidha' gu ja
 namki', mi'dhir sap ba' pu jii mit gu sasabdam,
 sap ba' jix chamam jurni'ñ ki'n jir jix
 chutumñiga'm am.

Na jax kai'ñkam mi ua'ñix gu sapok "gu Paskual gio gu Gumersindo".

Mi ja jupsa' ap, nam tu' mi'm a'ga bhaan gu sapok.

Mi'p xi ja darsa nam jax ch#' gui' nam mi'm a'ga bhaan gu sapok.

Na'ch pui' ba kai'ch na jø'.

Na'ch pui' ba kai'ch na jø'; dhi' ja'pni kai'ñkam
ach bua't jup kai'chdha', nach ki'n bix, ma'n
ñi'ok bhaan pui'ja'k titmo
(nach jir akuerdoka').

Na'ch cham bix pui'ja'k kai'ch, ma'n ñi'ok
bhaan, dhi'ba' pui' bam kai'ch, nach maakam
jix a'nda'.

(Nach cham jir akuerdoka')

Tu ua'na'pim, na'pim jir akuerdo, pui' nam jax
ja'k tu jam mantuxi'ñ. _____

Tu ua'na' pim na pim tu' bhaan cham mi' pui'
jimmi. _____

Nañ mi' pui' tu jupsa' na jax jum kai'chdha' gu ni' ok.

Dhi' pui' na jax jum kai'ch iu'm cham xijai, na gu' dai nañ mi tu jupsidha' na jax jum kai'chidha' gu ñi'ok, piam jax chu'm kantar.

Mi'p pui' xi chu duñia' na jax jum kai'ch gu kantarga'n gu "mistuiñ gux a'oi".

Na pim pai' chi'mu' bixdhit aapim xim ninti'ñchu'nda'.

Na jax chu'm gu ñi'ok k'i'ñ ya' tu ua'ñix.

Aixim tu'm k'i'n ya' tu ua'ñix gu o'dam ñi'ok.

Nach jax chi' t'it'i'	Na'ch tu' jax bua
gagox- kabai-	tu kua'- jim
xiiga'n- mistuiñ	tu juan- koos
mabi'ñ- sari'x	tu sab- milhchu'
atoxkar- sa'ua	ti din- du'npik
baak- bhuru'x	tu duu- dadarri
takaarui'- ma'nkam	tu kantar- suak
chio'ñ- ubii	tu kokda- jimchu'

Jai'p mi' xi ua'na' dhi' puchu'm

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

GU O'DAM JIX CHUMNIGAM

Ua'ñix

12

Ma'n sap mu pai' kioka' gu o'dam d'ih, mu pai' sap daaka' ma'n chiob, bixchu' sap mi' tu bia'ka', mi' pai'dhir sap na mum tissa'n gidhulh bhix gu boi, ma'n sap pix aix na mu bhaya' gu ma'nkam, gui' na mi' kio sap chamtu' bhaan tu juanda' dai na nai' ti xi'ndha', giilhim sap jix bhai'm duiñchu'nda' no't mik ja'k ba paxiaram, piam no't ba tu joojoidham mu ja'p pue'mblo nar piestaska' kabai cha'm sap xi jimda', pix i'xpuiraxi'ñ samñidha' no' mi ja'p ba ti milhichdhim. Ma'nim sap ba' bax paxiarmiram Koxbilhim ja'k, sap ba umua'ndhim ma'n gu ja'nni'ñ, na Poblin ti', sap pui' chitda', nam map tu juanpo', gu

Poblin sap pui' kai'ch nax bhai', bhammu sap pai' nam ba jiiim kakbai cha'm, sap ba' gu Poblin ba tikki'm nam tu'ka'm tu juanpo', gux chumñigam sap pui' kai'ch nam gook ti ixdhapo' gu baak, gu Poblin sap pui' kai'ch na cham daas, bhai'dhir sap pu ja'k gii, gio gu jumai sap pai' nat ja'k ti ixdham, gu Poblin sap ba' pum iskoil tam mummu Juktir, ji'k oidha' ki'n sap pui' ba tu kai no mit ba kuu bhammu Korian gu ja'nni'ñ, gu Poblin sap bar mamtuxi'ñ-dham jix chamam oidha' ki'n, sap ba pui' tu ja a'gi'ñdha' gu a'alh, na cham jir ki' nan ti ñixi'ñdha', nañ tuñ mamtuxdhai tu juanda'ji, nañ ba jix kii' ya oirada'.

Na jax kai'ñkam mi' ua'ñix gu sapok.

Mi'p xi ua' na' nam tu' mi' t'ikka', dai nap jix bhai' xi maati, na jax jum kai'ch gu sapok, "gu o'dam jix chumñigam".

– ¿Jax dhuk jum tumñimgamta' gu o'dam? _____

– ¿Jax ña ba' chiob pix jix joi'ñ na kioka'? _____

– ¿Jax dhuk ja'k gñi gu Poblin, na tñi ba oidhat mu ja'k Koxbilhim? _____

Mi'p pui' xi chu jupsa' na jax ja'k jum titmo gu sapok.

No'ñ chu' jix chikkam gu jaroi'.

No'ñ tu' jix chikkam gu jaroi', jum a' nañ ua'ñixkam ua'da'.

Tu' na pix jir am nañ tikka': na jax ja'k tu kio, na tu'ka'm tu juan, nat pai' tum mamtux, nat pai' jum mamtux gu naabat ñi'ok.

- Nañ pai'dhuk ba ji chi tikkara', bñpi' jum a' nañ xi maati nañ chu tikka',
- silh buiñor jimda' gu jaroi' nax bhai' tum a'gi'ñ.

Tikkara' ap jaroi' nap ñhi'ñ, dai nap mi' ji ñidhat pui' na jax jum kai'ch dhi u'uan, mi chu daasa' ap ba na jax jum tñdidha'.

1.- ¿Jax ap tñ', gio jax ap jum dansa'? _____

2.- ¿Tu'p ka'm tu juan? _____

3.- ¿Jax ap ñhdhat ja ñi'ñ, dhi' nam o' dam ki'n tu mamtuxi'ñ? _____

4.- ¿Jir am nach kastil ki'n tu ja mamtuxi'ñdha' gu o'dam a'alh? _____

Nach jax ja'k, jix kiki'p tu buada' gu tu' nach dilh jup bua, nach ji'k jir o'dam.

Nañ ba' jix kii', sooma' gu bonam jum a' nañ, mi' pui' buatgida' na jax jiñ a'ñdhidha' guñ kulsi.

- 1.- Biipti' jix kii' ga'mira' gu umu'.
- 2.- Mi' dhir ap ba jix bhai' gaki'ndha'.
- 3.- Jix bhai'p irdich tatsa'.
- 4.- Jix irdi'ch ap jixpata'.
- 5.- Kabulhikpa' sooma' gu ma'o'n.
- 6.- Xikoolhim ap jix bhai' sooma'.

Mi tu ua'na'ap na jax ja'k jup jum bua gu ja'aa.

- 1.- _____
- 2.- _____
- 3.- _____
- 4.- _____
- 5.- _____
- 6.- _____

Gu sapok no't iampix pui' chum du bajik.

Jai' jix jai'ch gu sapok, na pui' na jax jum kai'chdha', nat iampix pui' tum dunak bajik pai'dhuk, guñ kushi na pui' tu a'gada':

Mi'p xi jiñkoidha', nam jax kai'ch; gu chu'ulh gio gu chio'ñ, jano' nat pai' ba mat na chamtu'r ubii.

ch Dhi'ñi bhaan jix maati' na' chu'ulh mu ñiok.

m Dhi'ñi bhaan jix maati' na' ma'nkam mu ñiok.

(ch) – Nap agre'n, jix iatbi, gio nap mui' ja ñio'ki'ñ gu u'ub, nañ ba' ya' xim jugiukam.

(m) – Pap gip jiñ aiya' nañ gu' añ mik ja'k mai' mihia'.

(ch) – Sia pich mik jimiñnor, sia pich ch' tii'ñ o'ñxi, añ mi' xim jugiukai.

(m) – Pui'ñ pix ka tuñ ua'ñi'ñ, cham añ pui' ka duuka'.

Gu chu'ulh sap jugiu pix.

Gu ñi'ok na bhaan jix maati' nar jaroi', gio na tu' jax buada'.

Bhaan jix maati'ka', no'ñ jax kai'ch: dhi', dhi'ñi. dhi'am, dhi'dho, gu'ñi'

Niidhat ap mi' xi jiñkoi'dha' dhi' na mi' ua'ñix.

– Dhiñ kabai' io'm jix miñhdha'. kee gur ap.

– Dhi'ñi suudai' io'm jix i'ob kee gu nanbat tir kam.

Jai'p dilh mi ua'na' pu'ñi chu'm gu ñi'ok.

Xi ja jiñkoixdha'ap gui' na pim map tum mamtuxi'ñ no'r am.

Ma'ncap jai'ch, na jĭbĭlh ki'am tĭ tĭ', gok gu a'ak mi' jum naanamik, ba silhmi' na pai' tuudan gu suudai' gø' mi' xikorsuudai', no'ñ amub dir mui' xi chi køø, pik am tĭronda' gu suudai', cham jĭ'xkat jaroi' tĭtmik mummu bĭp ta'n, no'ñ mu ja'p kakokba'n kikka, ja'p tu tatkada' na muja'k jĭñ baissinda' gu jĭbĭlh. Gu pui' chu a'gada' am gu o'dam, sap bajĭk nar jĭgialhi' kat, sap ma'n gu gø'kam sandaaruixkat mi' yaspak jix chamam bhiiñor gu tuumiñ gio ba' jix chamam bhiiñor gu kakrabiñ, iampix sap ba' jano'dir bax bhana' gu suudai'.

Ma'nim sap mummu ja'p amub ka oiri gu
naapo'ndam, na pai' pui' ti' ti', jibilh ki'am, sap
na mui' xi chi' nii'n, mummu akki'n sap pix
batbia ma'n gu ma'nkam, sap ba' bhai'
jura'ran jup gti, sap na cham nai' jum
tulhi'ndha', ja'p ji sap na tum mai'chkidha' na
bosga' gu tuumiñ, sap ba' ma'n, masa'n jum
xidutdak gio mummu jup ba oiri, bip ta'ndir sap
bix ak mu tis, mummu amub sap ba kik, na
mui' xi chi' nii'n sap gø' tibip mi su'n gu suudai'
ja'x pix sap jura'n daasak mui' chi' gti, bham
mu dir sap ji chis, bha ja'p chiob sap ba' xi chi'
nii'n ko' sap pix gø' bha ja'p xidholh dhaa, pui'
sap bhai' ba jii, gui' sap ba' ko' ki'am ti' tit.

Na jax kai'ñkam mi ua'ñix gu sapok, na ja'pnim tñiti' "mummu jibilh ki'am".

Bñipi'p jix dhopi'ñ ki'n mi' xi jiñkoidha' gu sapok, no'p ji'k cham maatit ~~køøø~~ tikka'ap gu mamtuxi'ñdham.

Mi'p xi ua'na' nam tu' mi'm tikka

1.-¿Jaroo pik mi'm a'ga bhaan gu sapok? _____

2.-¿Jax jum ilhdhat mummu pai' jup ba jurukkim gu jaroí? _____

Dilh ap mi ua'na', nap jax ja'k jix kakma dhi sapok, nap pai' tñimo', mi'p xi ja jiñkoixdha' gui' na pim map tum mamtuxi'ñ.

No'ñ jix chu mamtuxdham nat jax dhuk puchu'm bii guch dhirba'.

No'ñ chu'ch dhirba' bhaan jix chu a'gam, nat jax dhuk pui' ja'k bii, jum a':

- Nañ jix bhai' jix matka' nat jax pik duk pui' tum duu.
- No'ñ cham mat, titikkaiñ jix bhai' mi tu ua'na', nañ ba' jix bhai' mi' pu ti'ya'.
- Nañ silhkam tu a'gada'.
- Nañ ua'na' na jax ja'k jum ti'ya'.

Titikkaip mi chu ua'na' nat jax dhuk tu a'oi'dhata, nap ba' pui' ba ja tida' gui' na pim map tum mamtuxi'ñ.

Na jax ja'k jum u'uan, gui' nam tu a'gada' bhaan gu sapok.

No'ñ jix a', nam tum a'gi'ñdha' gui' nam mi' a'gada' bhaan gu sapok, ja'p ni ja'k jir am, pui' na jax gu chio'ñ, na sak mu pai' ka tu bhibhia gu boptop, na mi' ptx ba ktk ma'n gu ubii.

Nam tu a'ga' (u) dhi'ñi k'n jix maati'ka' no' ubii mu ñiok, nor chio'ñ (ch) dhi'ni k'n.

(u) – ¿Tu'p ba'jax buada', nap ba' na bap tañolh ux dhaagit mi ja'p jimda'?

(ch) – Boptop añ chii ya ja'p tu bhibhiada'.

(u) – Añ jum bhiidha', ku gu' nap jiñ makiaje gum mar gu bñpi'kam.

(ch) – Jix bhai'dho jia.

(u) – Dai nap ma'n bhira gu bappañim, nañ k'n ja so'mdha'.

Mujit sap ba' xi chu dup, nat bhai' ji bus sap mui' ja ua' gu boptop.

Mui'p xi bhichdha' dhi sapok nam pai' mi tu a'ga, gu boptop bhiadam gio gu ubii t̅' t̅b kuupam.

Nat mu tu dupnik bhai' ji bus.

(u).- Mi' ba' sak gu boptop, nap sak jix ja naa, dai nañ ya' pix n̅rada' gum chio'ñ nap sak jiñ makia'.

(ch).-

(u).-

(ch).-

(u).-

(ch).-

(u).-

(ch).-

(u).-

(ch).-

G̅' ki'n aapim mi' xi jiñkoi'ñdha' ma'n jir ubiika' ma'n jir chio'ñka'.

Nat tu' jax jum duu gio na mi'dhir tu' jax jum duña'.

Dhi' dhi ñi'ok ja'pni ja'k kai'ñkam jup jum kai'ch, na tu jax jum duña' mi'dhir no' nich tu cham pu duu.

– ¿Tu' jax jum duña', no'ñich cham ku gu chikir?.

Bubuaki'am gu kakarbax
Dilh ap mi' xi ua'na' jai'. _____

– Jix iu'm jiñ ai gu duuk. _____

– Añ takab bix chañolh cham tu juu. _____

– Gu ma'nkam jibua gu kabai. _____

– Gu Juan cham jum ikoimdhak tu kua'. _____

– Giilhim jix xa'o gu Maria. _____

Mi'p xi ja jiñkoixdha'.

NAT JAX DHUK PUI' TİM TİT ALAGUN GA'N GU KARBAX

Ua'ñix

14

Ma'n sap mummu Murba't kioka' gu ma'nkam, jix chu juanarka' sap, maicha'm sap tu juanda' gammiji, ma'nim sap ba' mo jum saabok ma tu jua, sap na ba gø' iam milhichdha' gu biñ, pui' sap ba' ma tu bua, ma'n masa'n ki'n sap mambix kastañ mi' ba bia' gu biñ, sap ba' pui'm aagit mi' tu juanda' no't jix bhai' tu ga'ra, na gu tumi'ñ ki'n kakarbax tu saba'da', gio ba' na ja mui'dhilhdha', pui' xim a'ñtu'ndat sap ba' mam taiñbuidham jix chamam gu bhu'mrux, na bhaan tu bhiiñorika' ma'n sap jup tu kumpalhka', na ja bia'ka' mansus gu bhu'mrux, sap ba' gui'p ma taiñbui, sap ba' gux chu juanargam, jum saabok bhai' ji chu bhiiñorar, gio sap na pik am tu uañdhim, nam

ba' cham bhai' pai' namkia' gu sandaaruix,
ma'n tanolh ki'n sap bhammi' pai' pu ai,
Tuisapmimih, gio bhai'dhir katukgab sap gamai'
ji jii, sap ba' ba baakim guch chat nat nammu
ba bhii na pai' parit jir alagun, sap ba' gu
jariirux na ja'p xi chi' ni'ñ, ma'n sap gu karbax
jix chuk, baast'n ja'p kik jodai' cha'm
ju'ndharam gu alagun, sap ba gu jariirux jir
ma'n na jiiim, sap ba' gu karbax ja'x xi ja oidhat,
sap ba' gu jariirux pui'm a'ntu' na bhai' pui' ti
ti'ka' Alagun ga'n gu Karbax, sap ba' bhammi
xi chu ga' rak, nat ja'k ghi sap, jun xi bhiiñor
bhab, bixchu', mu ja'k øk sap kakarbax ki'n
pum tumñingamta.

Na jax kai'ñkam mi ua'ñix gu sapok "nat jax dhuk pui' tim tit, alagu'n ga'n gu karbax".

Jix bhai'p mi' xi jiñkoidhai gu sapok nap ba' dilh mi' ba tu a'ga' nam tu' mi'm tikka'.

Dai iskuelis am xim titikka'.

- ¿Jax ap ilhdhat ~~køø~~ dhi sapok?.
- ¿Jax jum aagit tii xim xidhut, gui' nat mu jimik jibilh ki'am?
- ¿Gui' nat tuumiñ mu bosgam, jax dhui bha ui'ka'git no' mi chigia' git?

Mi'p pui' xi chu jupsa' na jax ja'k jum titmo gu sapok.

Na jax ja'k tum ñiok no'ñ tu' bhaan chamtu' mi' pui' ji jimmĩ, gio no'ñ mi' pui' jijjimmĩ.

Jix cha'tmam aapim map xim jumpadai gaaga', gu tu' na pim mi' a'ga, jax na pi'x chu'm dhi' na mi' ua'ñix.

¿Tu' jix bhai' jujuk?

¿Jum a'aa nach tuch mamtuxdha'?

¿Jax na ba' dai duuduk tim is?

No' pimit ba ua'na, na pim jax chu'm bhaan tu' a'ga', bñpñ' pim tu gaagai, tñtkkai mi ua'na', na pim ba' mi' pui' ba kai'chdha', nar jax kai'ñkamka'.

Na pim pai'dhuk tu a'ga' jum a':

- Nam bix jñ'ma'n dit mi' tu a'ga.
- Nach doolhim kœœkœ' na jaroí' tu a'ga.
- Nach machia' nam tu'x mat gu jai'.

Tu ua'na' pim na pimit tu bhaan akuerdo ji bii.

Nañ a'lhichkap tu bia'ka' gun u'uan.

No'ñ a'lhichkap jix a', nañ ua'ñixkam bia'ka' guñ u'uan, dai nañ alhi'ch xi #kti gu u'uan mi tu ua'na', nar jaroig'ga'nka', na tu' mi ua'ñix, nat pai'p jum duu, gio ba' nar pai'kam.

P. Martiines
sapok gu
bajtkkam
Korian, jano'
bhaan
1992.

J. Krus
A'alh ja
kantar.
Korian jano'
bhaan
1993.

I. Reyes
Gu ñi'ok nax
abhaarum
jum jiñkoi'ñ.
Korian jano'
bhaan
1994.

Tu ua'na'ap dhi' puchu'm, gio nap jup duñia' nap tu'ka'm tu ulhiñka'.

No' tu ua'ñix na iampix, jir ma'n na jax ja'k jum titmoda'.

Bix gu kantar, pu'ñi ja'k jum u'uan, gui' na bñpi' bhaan mui' jim kantar gio gui' na baikim bhaan mui' jim kantar, ma'n na jax ja'k jum titmoda' mi'dhir ba', gui' na gookim bhaan mui' jim kantar, gui' na maakobim bhaan mui' jim kantar, iampix, ma'n na jax ja'k jum titmoda'.

Kantaridhat ap mi' pui' xi kai'chidha'.

Gu sasbiga'n (nap jikkliñ guñ i'mda').

Gu Sisto

Ba tu bi'am gu kakasnir
na cham jugi'ñdha' gu bhan
bhamu ka oiri nar u'xchir
nat bhammu ba ai gu Abran.

Ja' pix amit ba ji titbia
ba jur nam gan ba ti ni'ñ
gu sisto na mi' ka ti titbia
na mui' ba niidhi'm ma'n gu mabi'ñ.

Tti sap xi jimmi ni jt'x ku cham bhai'
gu taatan gu sisto sap ba' mui' ba jiiñ
jiiñ chio'ñ ba jimi'ap mi' mabi'ñ jum jugio.

Gu ñi'ok na iampix ma'n na jax ja'k jum titmo.

Jix cha'tmam aapim map xim daagii, ma'n ua'na' gu kantar, dai na iampix ma'n na jax jum kai'chdha', gui' na b#pi' bhaan mui' jim kantar, gio ba' gui'na baikim bhaan mui' jim kantar:

Blank writing lines for student response.

No' pimit ba titmo bixdhit aapim mui' xi kantaaru', no' champik jir am tikkaipim gu mamtuxi'ndham jix bhai' mi ua'na'.

Gu ñi'ok na bhaan jix maati' na'ch biixik dir tu aagit jup kai'ch.

Dhi' no'ch pui' kai'ch, nach biixik dir aagit jup kai'ch, dhi' gokkap ach a'gat jup kai'chdha' gu tu'.

Na jax no'ñ jax kai'ch:

jix dhua dhi ma'nkam

jix gak dhi ma'nkam

Dhi' na mi' tu ua'ñix, jum laapis ki'n ap map xi ja da'ñdha' na jax chu'm jir binga'nka', dai nap cham ja gokpalhdhat.

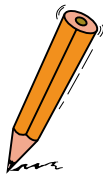
tø'køb

tuka'

xibkam

tupuulhik

damdîr

kihi'ñga'n

jix kabak

dumalh

jix moik

mia'n

mik

tøb

tatab

bita'n dir

Ma'n sap gu o'dam mummu kioka' na pai' ja'pni ti ti' "Alagunga'n gu bhuru'x", giilhim sap jix chu juanarka' tu xikuanda' sap. Ma'nim sap ba tii gø' ma ti ti, dai ji sap nat cham du'n, pu bix gaa gu ga'n, ba' sap na cham ka bia' na tu' jugia' ma tibiain bhammu ja'k Tido'kam, sap nat jax ja ulh gok gu bhu'mrux sap bhai' pu bhii bix boi, sap gok tañolh ki'n bhammi pai' ba tibiap jukgam, sap makkobkap ba tu nai xi koolhim, nam ba' cham bhai' jugi'ñdha' gu bhu'mrux ga'n gu sisi' ja'xpix sap, tui'sap xi baagak xi i'ik ba koi, sap ba katukgab gio jai mi'p xi naadak gu ku'a', sap ba' gu ku'a', sap ba' kia'pix ba boppo nam gø'gø'r

ba sosrok gu bhu'mru'x tii sap gan xi chĩ nii'ñ
sap ampix chu ju', mi ba sap pix ka bo' nat ma
koi, nammi katukgab sap nat bhai' ji ñiñia, sap
booji mi ja'p daakat ti dñ gu tuisap, jai' sap mi'
xi buppat tai chir, gu ma'nkam sap ba' cham
joiñat bo', Mi' ba' sap pui' xi chu koi'mik gu
booji ba jii, gu jariirux sap ba', nat jax pix bhai' ji
chu maaxir jum ulhñak pu jii, bhammiñ Tiido'kam
sap ba' xi chu saba'dak bhai' ba jii, mummu
Alagun øk sap ba pui' ba tu ja a'gi'ñ gu
ja'tkam, sap ba pui' chitda'am, na Tuisap
mimñ ti ti'ka, bhammu pai' nat pai' t'mkia gu
booji.

Na tu' mim a'ga bhaan gu sapok na ja'pni t#',
"gu booji gio gu jariirux".

Jix cha'tmam aapim map xim jumpadai tu
ji#nkoidha'.

- Ma'n b#pi' mu tu ji#nkoidha', mummu
aichdha' na pai' ja'p nim kai'ch
(ma ti bhai'm bhammi ja'k T#do'kam).
- No't ba t#mo nat tu ji#koi, xi chu a'ga' dilh
#io'ki'n k'i'n, na jax jum kai'ch gu sapok.
- Mi' dhir nat pai' ju'n, jumai mui'p ji chu ji#koi
dha', gio na tu a'ga na jax jum kai'chdha',
pu'ni ja'k am tu ji#koidhai bix t#mo'.

Ya'nip xi ua'na', nat tu' io'm jum ko'raaro,
bhaan dhi sapok.

No' pich ba t#mo, xi ja ji#koixdha' ap, gui' na
pim map tum mamtuxi'n.

Nañ jix mattu'nda', nañ jax chu'mka'm bhaan ti tikka'.

No'ñ chu jix chikkam gu jaroi', jum a' nañ ma'ncap pix tu a'gada', no ba' jix maatit jiñ: ~~keke~~ gu jaroi'.

Gio nañ ua'ñixkam ua'da' nañ chu', ti tikka', na jax chu'i' dhi' na mi' ua'ñix.

– Ma'm gu alhii ba tikka gu taata'n.

- 1.- ¿Tu'x bhai' dhi juk?
- 2.- ¿Ji'k namik?
- 3.- ¿Pam ja'k u'tik?

Ti tikkaip mi tu ua'na', na jaroi' jix matka' nap ba' tikka'.

1.- ¿Jax chu'm gu kokdai', iampix gammiji ti ~~eda~~? _____

2.- ¿Tu' ki'n aapim duduar, no' jam ~~ee~~ go bokko'k? _____

3.- ¿Jax ja'k jix bhai' na ba cham ka tu jam a'jida'? _____

Nañ jax ja'k jix maatit tu u'uanda' gu o'dam ki'n.

Nap ba' jix matka', na jax ja'k jum u'uan gu o'dam ñi'ok, jum a' nap bñpi', jix bhai' mui' pai' xi kai'chdha' nap jax ja'k jix ua'namka'.

Gu ñi'ok nap jix ua'nam, nu' gu' ua' gu leetra, nach salti' jix mat, pik am dñrap ja'k jñngia' ap.

No 'ch o'dam ki'n tu u'uan, jum a' nañ jix bhai' mi darsidha' dhi puchu'm gu leetra (').

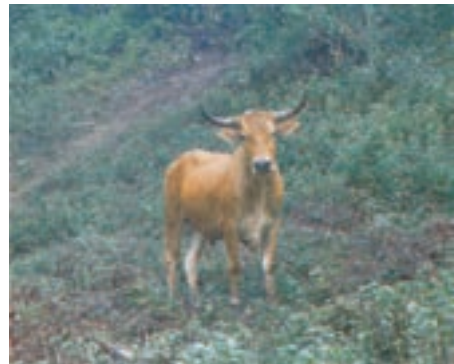
Mi'p xi jiñkoidha' dhi' na mi' tu ua'ñix, na jax jum kai'chdha', na' cham mi ua'ñix gu salti', gio na jax ja'k jum kai'chdha' no' mi ua'ñix.

Gøgøer tu a'a' dhi tur.

Gø'gøer tu a'a' dhi tur.

Chakui tñ' dhi alhii.

Chakui tñ dhi alhii.

Na jax ja'k jix abhaarum tum a'ga.

Na ch jix abhaarum jix chu a'gam, jum a', nach jix bhai' jix matka' nach jax ja'k ti'ya', gio nach pui'p xi chu buidha' guch ñoonob ki'n.

Na pim ji'k mi' tum mamtuxi'ñ, gokkap aapim xim jumpada', ma'nkap dir gui' nam i'rdich chu ñiok ja'p dir ja'k ba', gui' nam sa'sbarak tu ñiok, pui' pim ba xi chi'ya', na jax jum kai'ch mi' bita' n .

Map dir biipi' mui' ji kiisa'.

Bixdhit apim ja'pni ja'k timo', "jich chat".

Nach jax cḥi ṭịṭị' gu o'dam ḳi'n.

Na j̣i'k jir o'dam, aixim ach cḥi ṭịṭị'nda', nai' nach jax chu oi'dha', na jax cḥi ṭi'ka' mu pai', iampix pui' ja'k tu'mka' gu tu'; oi'dha', jodai, baapai', dibir, ak, piam no't tu' mi' jax jum duu, pui' pup ṭịṭị'ka'.

Mi'p xi chu ua'na' na jax kai'ñkam pui' ṭi'ka':

1.-Tuksuudai' .- _____

2.-Ṭịdo'dam.- _____

3.-Komaarak ta'm.- _____

4.-Naksir ta'm.- _____

5.-Basik tu kantar.- _____

6.-Nakabtam.- _____

7.-Juktur.- _____

Nat jax dhuk pui' chim tit.

Jix cha'tmam aapim map xim daagii tu ua'na',
nat jax dhuk pui' tim tit, mummu nap pai' kio.

Mi'p pui' xi chu duñia na jax chu tu'i' mummu'
nap pai' kio.

Bajik nat jax ya'm t̃mo dhi oi'ñga'n sap guch chat Josee mu pai' tu sobkonda gu ta'mblas, na ki'n kuupa' gux chamam kiki'ñgob. Ba' iam pix amub jup kioka' ma'n gu ubii jagi', sap baik tu maamarka' chichio'ñ, sap ba' ma'nim, gu b̃pi'kam ba chian gu di't'n na ma'n buidha', sap na ba' xi bhiichudat, na ga'mira' na tu'ka'm tu juana', gu di't'n sap ba'p xi biichulh, mi'dhir sap ba' jii gu biapma', bhammi sap pai' ba ai na pai' tu sobkon gu ta'mblas guch chat Josee, bhai' sap ba' pui' ba titda, na t̃i gaagim na tu'ka'm tu juana', sap ba gui' bhai' pu umua', sap ba' pui' titda'am, na ma'n do'ñchora' ma'n gu u'uan buiñor guch ñan, na

gu'sap gu u'uan bhaan pui' titda, na ba
t̄imoix gu ta'mblas, na mit chia na tatsa', sap
ba' gu biapma', ba aagi'ñ am na pai' bh̄iya',
na gu' ma'n kap jum kukpa gu oi'dha' ba jum
a' na jotmoda' mu busnia' sap ba gu biapma'
bhai' bh̄i bhammi sap ba bh̄i na pai' jum
kukpa gu oi'dha', sap ba' mui' t̄i xi bh̄i sap pu
cham pai' bus, guch chat Josee, pux mat na
cham busnia, sap ba' gu biapma' gu t̄i
trab kam sap mijip xi jot, sap pui' cham jup bus,
gu gatukkam ba' sap mijip xi jot, gui'dhogi sap
busji, mu kia'mi'ñ sap nat ai bixchu' xi chu bh̄i-
ñor gu xiixugi'ñ sap pu cham pai' ka dimit.

Na jax kai'ñkam mi ua'ñix gu sapok, "gu Josee gio gu biapma'".

Nñidhat ap mi xi jiñkoidha' gu sapok.

Mi ja jupsa'ap bix nam tu' mi'm a'ga, bhaan gu sapok.

Y a'nip xi ja ua'na' nam jt'k mi'm a'ga bhaan gu sapok. _____

Not maaxik pui'chum duu.

Na jax ja'k tum a'ga no't maaxik pui' tum duu.
Mi'p xi jiñkoidha' na jax kai'ch dhi mamtuxi'ñdham.

-Bajik bhammi Susbha'ntam, joidham
jix chu abharkat na mit chakui bha oi'ñchak
gu nanbat, bixchu'm jir tu mui'ka': suismalh,
totba, bhabho'mkox, bapooji, bhaaban,
kakxio, ganai' u'ji' bix aixim tu'm. Na mit
pai'dhu bhai' ji oi'ñcha gu nanbat, bix ganai'
ji chu juu. Xib nañ ya jam aagi'ñ xi ñuuka'n
dat ich dhi jukgam.

Gu ñi'ok na bhaan jix maati' no't tu' "pui' bam duu", no' tu' pui'm bua, "gio na tu' pui'm duña'".

Nidhat ap mi' xi jiñkoidha', dhi' na mi' ua'ñix, dhi' na ji'k cham mi ua'ñix diih ap mi ua'na'.

Gu kua'ndam mim a'ga.

1	Pui' bam duu	añ kua'mik.
2	Pui'm bua	añ tu ku'a'.
3	Pui'm duña'	añ kua'mira'.

Mi'p xi chu ua'na', na pai'dhukkam mi'm a'ga "gu batbiadam".

1		añ batbia.
2		aañi' batbira'
3		aañi' batbirak

Gu ñi'ok na bhaan jix maati' nañ pai'duk tu aagit jup kai'chdha'.

Mi'p xi chu jiñkoidha' nap ba' machia' na pai'dhuk kam mi' tum a'ga.

Titbi mi' a'ga bix ka'm, na ji'k bhaan jix maati' nach jir ja'tkam:

1.-	añ titbirak	añ titbia	añ titbira'
2.-	ap titbirak	ap titbia	ap titbira'
3.-	dhi' titbirak	dhi' titbia	dhi titbira'
4.-	ach chitbipok	ach chitbi	ach chitbipo'
5.-	aapi'm titbipok	aapi'm titbipok	aapi'm titbipo'

Mi'p xi chu ua'na', na pai'm a'gada' gu "suak".

1.-			
2.-			
3.-			
4.-			
5.-			

Nach jax ja'k titbia'.

Bïpi'p mi' xi chu jiñkodhai, nap ba machia' na jax ja'k jum titbia.

– Bai' bik dit jum titbia.

– Bïpi' pim jup duñia' gu titbikar tu ux aapim xi sobkonai, mi' xi dharsa' gu buupui'ñ.

– Ma'n bïpi' mui' xi bua gu gu titbikar, na j'k bhaan mi dharka' gu buupui'ñ, ja'k buikim pui' ji t'ya', na jax jum kai'chdha' mi' na pai' daaka' gu numero:

1	Takaarui' ki'n ap xi jiñkia'.	2	Xi kantaa-ru'ap, "gu sisto".
3	Mistuiñ ki'n ap xi, kuukuya'.	4	Ma'n ap xichuukui bhi'mñia' gu eskuel.
5	Gø' ki'n ap titga gu jaroi'.	6	Dadarridat ap giop xi kikkada.

Ñi'ok na bhaan jix maati' nach chu' cham pu duukat.

B#pi'p mi xi chu jiñkoidhai, nap ba' machia' na jax chu'm gu ñi'ok bhaan jix maati' nach chu' bhaan cham pu duukat.

Nach cham tu a'ñxi'ñdha'.

– Cha'p tu añxi'ñdha', nam ba' cham puchu'mka' gum maamar.

Mi'p xi chu ua'na', ji aagat dhi' na mi' ua'ñix.

kooxi'	
No' tum bakunar	
xiotalh	
mamtuxi'ñ	

GU BAAR GIO GU JOSEE NAABAT

Ua'ñix

17

Bajik, sap mummu Murba't oi'ñka'am gu o'dam dai jum bipnagim, gu chio'ñ sap Josee Naabat ti'ka', gu ubii sap ba' sintir ti'ka', chamtu' sap tu maamar-ka'am, dai sap ma'n soi'ka'am gu baar, jix maatit sap tu ñiokda', ma'nim sap ba' pui' titda gu sintir, na ma'n buidha', na gu' sap ti' tibhaipo' am gokdit gu baar, sap ba' gu sintir xi ja bhiichulh, sap ba gu Josee Naabat katukgab gamai' ji ja sai gu bhu'mru'x, bhammi sap pai' ba xia' Mesta'm, sap ba' bhammi dir jup titda'am gu baar na xi chi'mirai gu sintir no' jix kñ' mummu daa kiicham, gu baar sap ba' mijñ xi dha'øø' mummu sap ba ai, sap pui' chitda' na cham

jax jum a'nda nam gu' jootom ja'k ba sulhgia',
dai pui' xi chidat sap giop ba jii, gammi sap
pix dhadai'm, buimgidhak sap bhammi pai' ba
ai mia'n l'gok cham, sap ba, pui titda'am gu
Josse Naabat, nax kii' mummu daa gu sintir, gu
jumai buimgidhak sap na mit jax chu saba'lh,
sap bhai' pu jii mit, bhamia mit sap pu tibia, gu
baar sap gio mit mijip xi jot, cham miikim sap
na mummu ba kik, sap gu sintir mi tu piasta
tu'n, sap pix i'puura'n jum bapkot na ti ni', gu
baar sap mi'dhir pu ja'k gii, sap ba' bhammi
pui', ba titda gu Josee Naabat, gui' sap pui'
kai'ch na iat, sap ba' gu baar pu jii mik ja'k.

Na jax kai'ñkam mi' ua'ñix gu sapok, "gu baar gio gu Josee Naabat".

Gu ñi'ok nap ji'k cham maatit ~~køø~~, maakam ja'k ap ua'nai ti tikka' nar jax kai'ñkamka'.

Mi'p xi ua'na' nam tu' mi 'm tikka.

¿Jax ja'k ap ilhdhat ~~køø~~, dhi sapok? _____

¿Tu'ch mich mamtuxi'ñ bhaan gu sapok? _____

¿Jax dhuk jii gu bar mi'dhir kiicham? _____

Na tu' jax buada' gui' na jaroi' mi'r gø'kamka' no' tum a'ga'.

Gui' na jaroi' mi'r gø'kamka' no' tum a'ga, jum a':

- Na cham tu' jaroi' bhaan kam ñiokda'.
- Na serrat pix tu a'ga, gu jaroi'.
- Na mi' ja silhchu'nka', nam cham iatda' bindat mi tu a'gada'.
- Na ja aagi'ñdha' nam jf' ma'n dit pix mui' ji tu a'ga'.

Tu' na pim ðhi'ñ aapim pui' ja'k xi chu a'ga'.

Aixim jum kai'chdha' gu ñi'ok no' mi' pai' tu ua'ñix.

Jix cha'tmam aapim map xim daagti, tu jumpada' gu u'uan, tu daasa'pim ba', na tu'mim a'gada' j'i'ma'nka'm.

Ya'nip tu ua'na' na pich chu jiñkoi, j'i'ma'nka'm, gu u'uan.

_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Na jax ja'k jum u'uan, gui' nam mi tu a'gada'.

Nam pai' mi tu a'gada' gok gu ja'tkam, ja'pni chu'm bhaan jix maat' (-), dhi' mi ua'nixka', na jax mui' ji ñokia'.

(Gu ubii gio gu chio'ñ)

- ¿Paa nap duk sak jimia'?
- Maxdhi'ñ dho jir jimdam.
- Bhai' xiñ chañxidhai' ma'n gu ribhus.
- Ea no'ñ chi'ñcho.

Ja'pni ja'k jup jir am,
na jax mui' ji ñokia', nañ
mi ua'nidha' gu leetra, na
jax chu'm ki'n, mui' jim
kiksada' na jax chi'ka'.
(Lorenzo gio gu Basilio.)

L: Maik ach chu kobxi'ñpo'
guñ kakbai'.

B: Añ jix o'n nañ mu pai' jimda'.

L: Ma'n añ jum taiñbuidha' gu bhuru'x,
nap bhaan jimda'.

B: Tu'gip jix bhai' tu' bhuru'x.

L: Dho bak añ dhilh tu ga'mira' kugi.

Na jax ja'k jum u'uan gu ñi'ok, nam mi tu a'gada' gui' nam mi jupxixka'.

Jix cha'tmam aapim map xim jumpadai, ma'n tu ua'na' na jax ja'k jam ko'rarda'.

- Biipt'p mi ua'na' nam jir jaroi' dha' ka' jaromda' : _____

Mi'p xi ja jupsa' dhi' nam jaroi' mi' tu a'ga.

Gu umuagi'ñ gio gu namki'.

Dhi ñi'ok gio gu umuagi'ñ, ja'pni kai'ñkam jup jum kai'ch, no'ñ umua'ndhat pik am aagi'ñ nañ tu' k'i'n namkidha':

Na jax no'ñ jax chitda' gu jaroi'.

– No' pich jiñ palhbui nañ chu xikuana', añ jup jum palhbuidha' nap tu jax dhuñia'.

Gok ap dilh mi' xi ua'na', gu ñi'ok na pu'ñi ja'k jum kai'chdha'.

GU ALHII UBII NAT MAI'GHSIK BHAMMI JUKGAM.

Ua'ñix

18

Baji'k sap bhammi pai' gø' jukgam kioka' ma'n gu ubii, mui' sap tu sasoi'ka' gu baak, gammiji sap nai' jimda' na tu sosbhidhidha' jabim gu mambra'n, baik chichio'ñ a'alh, gio sap ba' ma'n ubii, gu alhi'ch ubii sap maakob oidha' bia'ka', ma'nim sap gu ja nan ma tu kobxidham, daisap gu alhi'ch ubii xi baidhak, nammu pai' kakokba'n nam ba jiiim, sap gu di't'n mi' pai' xi chianik na ka niirada', na gu sap gui' ka tu so'mdhara' bha ja'p amub gagai, sap ba' mi' pup daa gu alhii ubii, sap ba' ja'x mo ba m#kim sap bax bhio' gu alhii, ba tii ba jimdat bhammi nam pai' oi'dha' dai ji nat gu jumai boi pix bhii, bhammi pai' sap gampix ji bus, gu di't'n sap nat mummu ji bus

pat pai' chianik na daaka' gu mara'n, mi' sap
pix cham pai' tu jai'ch, mi ja'p sap tii gan
mimbra na ti di'nkich nat ganai' ji jur, sap ba'
gu alhii bhammi ja'p ji chibia gampix, dai sap
juk ja' bha ja'p xi jumpada bhijj j', baa,
buimgidhak sap ba gu di't'n ba tu umua nam
palhbuidha' nam gaaga' gu alhii, bha ja'p sap
ba' sap tii jiiñak am oi'dha' ta'm, ja'p ni mia-
duñiidhak sap pu chakui pai' chii mit, sap ba'
mo giop ba ji jur, gu alhii sap na gu' bax bhio',
mu ja'p oiritt tu biñ gu j'kdam, sap ba' na ja'p
xi chiiñ bha ja'p sap bhix ma'n gu boi, sap
ba' pix mi dhaibu, ja'x pix sap bhammu ji bus na
pai' kio gu di't'n, sap bhai' ka tum suan, na
bhai' pix ba kik gu alhii, na mai'gixixkat.

Na jax kai'ñkam mi ua'ñix gu sapok "gu alhii ubii nat mai'gñsik".

Nñidhat ap mi' xi jiñkoidha' nap ba' machia', nat tu' jax jum duu bhaan dhi sapok.

Xi kuupa'ap jum laapis ki'n, dhi' ñi'ok na mi ua'ñix, na' dhi' puchu'm mim a'ga bhaan gu sapok.

(chio'ñ, alhii, ubii, jagi')

1.- Bhammñ pai' sap gø' jukgam kioka' ma'n gu:

(kakarbox, kakbai', baak, bhu'mrux)

2.- Mui' sap tu bia'ka' gu.

(alhii, ubii, alhii chio'ñ, ubii, ma'nkam)

3.- Mai'gñsik gampix ji tñbia gu:

(tñm ni', tum a'ga, tum suan, tu ñiokbo)

4.- Nat bhammñ ba ai kiicham bhai'ka:

Nach jì'kdiŋ map jich dhaagii tu ua'na'.

Jix cha'tmam aapim map xim daagii tu ua'na' na pim tu' bhaan ti tikkai' gu tu'.

Ti tikkai' pim, nam jax kai'ñ kam jich koxpi'nda'.

Dhi'ñip bhaan ti tikkai tu ua'na' jum u'uan am.

1. ¿Jax ap ti'?
2. ¿Jì'k ap oidha' bia'?
3. ¿Paa pich gii gio na pich pai' gi'tr?
4. ¿Pa mit duk jum koxpi'?
5. ¿Jì'kim amit jim koxpi'?
6. ¿Jax kai'ñkam am jich koxpinda' .?
7. ¿Jax nam ba' gu nanbat cham jum koxpi' .?
8. ¿Jax ja'k tum koxpi'?

Na jax kai'ñkam, dhi'ñi k'i'n tum matgihchu'n
(.).

– No' dhi'ñi ja'p tu'm k'i'n, mi' pai' matgihchudhix,
dhi' ja'p ni kai'ñkam jup jum kai'chdha', na mi'
ju'ngi gu ñi'ok.

– Mi' na pai' matgihchudhixka'
dhi' puchu'm k'i'n (.), nañ
pai'dhuk gio mi'dhir mui'p
ji chu ua'na', gu "gø" leetrañ
jup mi k'isa'.

Mi'p xi chigii, dhi' na mi ua'ñix na pai' jax
matgihchudhix.

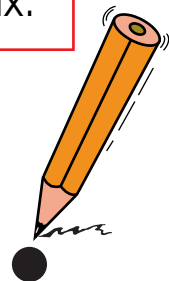
– Ach kabuimuk nabdhipo'.

– Ach kabuimuk nabdhipo'. Ja'pap t'ida' guñ
kumpalh, na maxdhi ya' ba aiya'.

Mi'p xi matgihchuda' dhi na mi' tu ua'ñix.

– Ach mo ka tu juanpo'.

– Ach mo ka tu juanpo' jun ach
bhai' xi chu taani.

Na jax kai'ñkam dhi'ñi k'i'n tum matgihchu'n (,).

No' dhi'ñi ja'ptu'm k'i'n mi' pai' tu
matgihchudhix, dhi', ja'pni ja'k jir jum duukam;
nañ pik am mi' jiñ jippidhidha' no' chu jiñkoi'ñ,
na ba' xim kaimaka' guch ñi'ok.

Gio no'ñ mui' mix chi titgam gu tu' pui' dhi'ñi
k'i'n (,) jup tum matgihchu'n.

Mip xi chu jiñkoidha'.

- Maria, bha jiim.

- Maria, bha jiim.

No'ñ bixchu' mi ja titt'.

Bixchu tu sasoi' gu kaila, mo gu kakarbax,
tatkarui', totbaa, gio ba' gu tatoxkolh.

Puchu'm ap tu ua'na'.

Na ua'ñixkam bhaan jiñ mamtuxi'ñdham gu tu'.

Gu ñi'ok na ua'ñixkam bhaan jiñ mamtuxi'ñdha' gu tu', dhi' ja'pni kai'ñkam jup jum kai'ch, nam ua'ñixkam bhaan jiñ mamtuxi'ñdha', nañ jax ja'k jix k#' ya' oirida' bhaan dhi oi'ñga'n.

Mi'p xi chu ua'na' bita'n, nap tu' ilhi'ñ nam mi'm aagi'ñ bhaan gu sapok "gu nat mai'g#isik"

Handwriting practice lines consisting of 15 horizontal black lines.

Mi'p xi jiñkoixdha' no' pich ba t#mo.

Ma'nim sap mu pai' mam naanam amit akki'n, gu mulh gio gu subha'n, mi' sap ba' pui' ma tu a'gamit, sap pui' kai'ch jia gu subha'n, nar amkat na gammijt dukda' na ba' joidham gø' mirda' gu suudai', gio ba' na joidham jix chi tti'do'ka', sap ba' gu mulh pui' pitx jup kai'ch nar amkat na gammijt dukda', nam ba' mui'-dhidha' gu mumulh mu ja'p a'kki'n, sap ba' gu subha'n gio bhai'p ji ñio, sap ba' pui' kai'ch, na bajik gu kukulsi'ñ sap bai'npok amit gu duuk, pui' sap na ba' bajik gammijt dukda', nai' na jax jir gio'n tti' sap gammijt jai'chka' gu suudai', gio ba' sap na jano' cham pitk tu ja a'jida', xib sap na ja'p xi chi tti'ñ sap nammit ma'n

oidha' ki'n, na ba' parip bhai' du'nnia', sap
ba' gu mulh pui' chitda' gu subha'n, sap nax
mat, na mit jax dhuk, bhai' ñpok gu duuk gu
kukulsi' ñ, sap nam diko' ñdha' na giop
bai' ñmira gu duuk, na ba' gammiji dukda', gu
subha'n sap pui' kai'ch, na cham daas, na gu'
dhi' maakam jum a', sap jix xidhuu kat jum a',
gio sap nam a' nam bix pui' ja'k tu dañia' gui'
nam ji'k ya' tu oi'dha' bhaan dhi oi' ñga'n, no'
mit sap bix pui' ba tii, dho gi gu' sap daas ji,
na bai' ñmira' gu duuk. Mi'm sap pui' ka tu a' ga
nat jix io'm bhai'ji dhu'n, gu subha'n sap gø'
ki'n bhai' ji kantaaru, nax bhai'm tat, gu mulh
sap ba' mi ja'p jup ma ti nii.

Na jax jir jum duukam kat mi ua'ñix gu sapok
"gu mulh gio gu subha'n".

Nap jax bax mat na aixim jum sapok
gu mulh, piam gu subha'n, ma'n ap
mi' xi ua'na gio nap mi' pui' xi ja
jupsa' nap jax ja'k tñimo', gu sapok.

Na jax ja'k sakalh dharaa gu leetra, na o'dam ki'n jum u'uan.

Guch ñi'ok bhaan ja'pni ja'k tum u'uan, nap ba' jai' xi gaaga'ji'ma'n ki'n.

alhii	ñi'ok	naabat	mamtu'n	lhiiya
booji	oirɩ			laber
bhuru'x	Paxiadam	yooxi'	xiiiban	karum
chio'ñ	ruru'x	(')	ubii	joidham
	sabdam		to'm	
di'i'n	eskuel	∅∅	gagox	i'ix
	dhi'			iatkom

Nañ jax dhuuji, ti tikka' gu tu'.

Nañ jax dhui mo, tikka gu jaroi', nat jax dhuk jum makgimta':

Bipi' jum a' nañ xi chu ua'nai, nañ chu bipi' tikka', nañ cham maakam pix kai'chdha'.

- 1.- ¿Jax ap ti' gio jax ap jum da'nsa?
- 2.- ¿Pap kio?
- 3.- ¿Jax apich dhuk mo jum makgimta'?
- 4.- ¿Tu'p jix maatit uamxi'ñ, jax chu'm kokdai'?
- 5.- ¿Ji'k ap tu kumrar?

Pu'ni chu'm ap tu ua'nai ti tikka' gu tu' nap ihi'ndha'.

Na pai', silhkam kam pui' xi chum buada'.

Bhpi' pim mi' xi chu jiñkoidhai, na pim ba' maatii mi' pui'p bam buada'.

Na pai' silhkam kam pui' xi chum buada', dhi' gui' nam mi' pix ja'p xim buada', na panas mor silhkam kamka'.

Baikdit aapim pui' xim duñia' na jax jum kai'ch mi bita'n, ma'n jir makgimka', ma'n jir alhiika' gio ba' gu taata'n.

- Gu alhii gø' sarakda na gux ko'k gu booka'n.
- Gu taa ta'n tum ua'ñi'ñ na umuagi'n gu makgim.
- Gu makgim, mi øk ma tu xiu'pñi.
- Jax pix jix kñ' bhai' ji bam gu alhii.

Na silhkam kam pui' tum buada'.

Pui' pim xim duñia' na jax jum kai'ch mi' bita'n.

- Bix na pim j'k mi tum mamtuxi'ñ ma'n aapim mi dhaasa' jix kai' k'n.
- Xi chu a'gai pim, t'igii mi dhaasa' gu jaroi' naumi'r jix kai'ka'.
- No bar jix kai' gu jaroi', xi dhanka' gu uxia,
- Mi' dhir ba' dai na mi' ba tu sirmontu'nda'.

Na jax ja'k jum kai'ch gu ñi'ok, gu tu' no' cham
jax jix bhai'.

B#pi'p mi' xi chu jiñkoidha' nap ba' machia',
na jax jum kai'ch gu ñi'ok no' tu' cham jax jix
bhai'.

Na jax no' ñ jax kai'ch:

– Masa'n ta'm añ ch#ir
jimdam, jax dhui.

– Añ ch#i jix a', na gam#ijj
dukda', jax dhui.

Gook ap d#ih mi xi ua'na' na pai' mim a'gada'
gu jax dhui.

No' pich ba t#imo, mi'p xi ja jiñkoixdha'
gui' na pim map tum mamtuxi'ñ.

GU JUAN, O'DAM MAMTUXI'ÑDHAM

Ua'ñix **20**

Ma'nim sap ma tum mamtuxdham gu Juan bhammĩ Korian bhai' sap pu oirida' sia pui' ji uamidhat, mummu nat mui' jim bhĩ gu xijumma'n oidha', sap ba bus mamtuxi'ñdham ki'n, gu gø'gørkam sap ba' tikka'am na paja'k tu juanmira', na tu mamtuxdhara', gu Juan sa ba' pui' kai'ch mi' ja'k tu Juanmira' Mii'ñcham, mu ja'k amit sap ba' jot, na tu ja mamtuxdhara' gu a'alh, na jax chum u'uan gio na jax chum jiñkoi'ñ gu o'dam ki'n, gio pui' na jax gu naabat ñi'ok, sap ba' siman ki'n mummu Mii'ñcham pui' ba tu ja a'gi'ñ gu ja'tkam gu Juan, ji'k ja bim sap gux kai' cham a', nam tu' o'dam ñi'ok jup ja mamtuxi'ñdha', nam gu'bax mat, sap gui'ji naabat ñi'ok nam a' nam jix matka', ba' mi' pui' chitda'am gu Juan no' naabat ki'n tu mamtuxdha', sap mu ja jotsa'am gu a'alh, no' gu' o'dam ki'n

sap chamtu' mu ja jotsa'am gu ja maamar, pui' sap ba' ma tii gu Juan na naabat ki'n tu mamtux-dha', mi' sap ba' ma tu jua ma'n oidha', sap na pai'dhuk tu ja mamtuxi'ndha' gu a'alh, sap jix ix-choxim o'dam ki'n tu ja aagi'ndha', sap ba' ma'n gu naabat mi'p tu mamtuxi'ndha'dai sap gui' io'm jix ki'galhi'ndha', sap ba gok oidha' mi' ba ji chu jua gu Juan, mikkat sap ba mat amit, na gu a'alh na Juan tu ja mamtuxi'n, sap io'm jix nanabta'am, gui', na naabat tu ja mamtuxi'n sap cham pik nanabta'am, sap ba' gu ja'tkam ba mat amit, na gok ni'ok ki'n tu mamtuxi'n gu Juan, sa ba' mi' pui' titda'am, nar am na o'dam ki'n tu mamtuxi'ndha' gio gu naabat ni'ok ki'n.

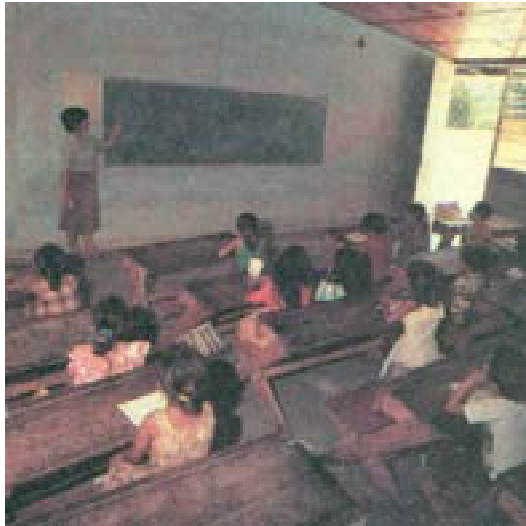
Na jax kai'ñkam mi ua'ñix gu sapok na ja'pni tñ', "gu Juan o'dam mamtuxi'ñdham.

Jix cha'tmamdit aapim tu a'ga', gio na pim tu ua'na', nat jaroi', pu'ñim buimik tum mamtux.

Aapi' no'pich ba bus mi' dñir nap pai' tum mamtuxi'ñ, ¿pap ja'k tum mamtuxdhara'?, mi'p xi chu ua'na'.

Na pai' dhuk jum patas gux kai'.

Jix cha'tmam aapim map xim daagii tu ua'na' na jax ja'k tum buada' na pui' dhuk jum patas gux kai'.

Ya'ni pim xi chu ua'na', no' pim cham mat titikkaipim mi tu ua'na'.

Na jax ja'k jix maatit tu u'uanda' gu o'dam ki'n.

No'p tu u'uan gu o'dam ki'n ti'ñchokat ap, nap gø' leetra ki'n mi ua'na' no' ma'nkam mi'm tittit', piam no' jax chu'm pue'mblo mim a'ga.

Juktir

Juan

Mi'p xi ua'na' jai', na pu'ñi ja'k jum u'uanda'.

Gu kantar.

Bixdhit aapim kantarú dhi' kantar na mi' ua'ñix,
dai na pim bñipí' xi maatii na jax ja'k jum norri.

Gu kantar

Nañ ki'n cham jí'mda'.

Dhi'ñir kantar
na pim ba' ki'n cham jí'mda'
nai' pim xi jimda'
dai na pim cham jimda'.

O'dam xi dhai'bo xi kikbo.

Dhi' dhi kantar, mui'p xi kui'mgidha' na jax ja'k jir
am nam titmoda'.

Gu kantar.

Jix cha'tmam aapim map xim daagii, ma'n ua'na' gu kantar.

Ja'pni ja'k aapim duñia':

- Biip'i' pim gaaga' gu saasab, na ba pui'ja'k norrida gu kantar.
- Mui'pim xi u'uanda' xi kantaarut na ba' am giixidha'.
- No' pimit ba tiimo, bixdhit aapim xi kantaaru'.

Yañi'p xi ja jupsa' na tu' ki'n tum sab.

Ma'nim sap nar ti'ngiak, mu pai' sai'chir oirit kantar gu gə' soi, gio sap laber ki'n jup xi chu sabim, na joidham xi bua na tu gio na mui' xi kantar, sap ba' mikkat salh mui' ji ai gu subha'n, mi' sap ba' ba tikka na jax kai'ñkam nai' kantaarim, gu soi sap pui kai'ch, nar ti'ngiak gio na cham jai'ch bhiogi', ti ni' sap pui' xi kai'chit gio na tu sab, dai sap na mi'mia'n mi ja'p xixbo, ja'x pix xap, pix miidhim nax ñi'im gu subha'n, mikkat sap ma ñii, mi' ja'p sap pix kapñidhim na xi chi ni'im, mikkat sap bhai' pix ja'p tai' kat gu subha'n nat ba magoo, gu soi sap ba' mi'dhir ba jii nammt sap pai' maakam ja'k jup ba ti ni'im ji chu sabiidhat laber ki'n, ja'x pix xap nammt pai' ji bus, nam pai' oi'dha' gu sasri'x, sap gui' mi' tu juantu'am, sap ja'x

tibip sakalh guguk am, nam ulhñim gu ja
koi'dhara' nam jugia', na pai'dhuk bhai'ji
taabha', sap ba' gu gø'kam sari'x ba tikka, na
tu' jax bua't nai' kantaarim, jax ña ba' cham
tum bi'dhim, ja'p na gu sasri'x gu soi sap
kantarut pui' kai'ch na chamtu', tu' koi' bhaan
jum a', mi' sap jup ma ja ni'ich, mi sap pix
chu'm bua'am na mit ma ñi gu sasri'x, ja'x pix
sap jix io'm bhai'ji jib gio nat bhii ji gii
gu kib, gu soi sap tti xi jii kia'mi'ñ ja'k,
sap mi' pai' amub pu gibka, gu sasri'x sap
ba' gio mit mui'p bhik mummu nam pai'
oi'dha', mi' sap ba' siari giop mam ti'ñcho, mi'
sap ba' pup ja sabi'ñ, na ki'n ja namki'n na
mit jix bhai' ba du, mummu na giop bar ti'ngiak
nat ba' ba bus.

Na jax kai'ñkam mi ua'ñix gu sapok "gu gø' soi gio sasri'x".

Biipt'p jix bhai' mi' xi jiñkoidhai gu sapok, nap ba' machia' na tu' mi'm a'ga.

Jix cha'tmam aapim map xim jumpadai tu ua'na' jam u'an am.

- ¿Jir tu'da'am gui' nam mi'm a'ga bhaan gu sapok?
- ¿Jaroo biipt' nam gu soi na ka tu sabim?
- ¿Tu' ki'n jix maatit tu sab gu soi?
- ¿Tu'm jax ka bua gu sasri'x nat mi' ptx ji bus gu soi?
- ¿Jax dhuk tiip gibka gu sabdam?

Mi'p xi jupna' gu soi, na jax chu'i' nat ma gibka.

Gui' na pich chu' ti tikka.

Gui' na pimit tu' ti tikka, gio gui' na pimit tu' tu ua'na', dhi' pim bhaan xi chu a'ga:

- No'r pui' na mit jax ja'k jam ti'n.
- No' pimit cham xijaim ilh.
- No' iampix ma'n no mit jax jam ti'n
- Nam jax kai'ch gui' na pimit ja bui jimik.

Ya'ni pim xi chu ua'na', na jax ja'k io'm jir am, na pim titikkada' gu tu' no' pim giop bax maachim.

1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	

Na jax ja'k mu tɛbgachix gu leatras gui' na o'dam ki'n jum u'uan.

Jix cha'tmam aapim map xim jumpadai tu ua'na', bix ap ji'ma'n ki'n mi xi ua'na', gu ñi'ok.

a		i		o	
b		ɨ		p	
bh		j		r	
ch		k		s	
d		l		'	
dh		lh		t	
e		m		u	
ɛ		n		x	
g		ñ		y	

Ya'nip xi ua'na nap jax chu'm jix xijaim ðhi'ñ, tikka'ap gu mamtuxi'ñdham, na jax ja'k jum u'uan gio na jax ja'k jum jiñkoi'ñ.

Nam jax chii' gu sapok:

Jix cha'tmam aapim map xim jumpadai tu
ua'na':

Ma'n kap ap ja ua'na' gu sapok na ja'ok mim
a'gada', gu booji, gu ma'nkam, gu bhan, gio
ba gu subha'n .

1	Gu chu'ulh	
2		
3		
4		
5		
1	Gu joosee booji	
2		
3		
4		
5		
1	Gu pegro jix iatkum	
2		
3		
4		
5		
1	Gu bhan gio gu to'm	
2		
3		
4		
5		
1	Gu suloha'n nat ma nii	
2		
3		
4		
5		

Na jax chu'm gu sapok.

Jix cha'tmam aapim map xim jumpadai tu a'ga',
gio na pim tu ua'na'.

Na ji'k ya'm a'ga gu sapok bhaan dhim u'uan
ti irabkam, ma'nap ap ja ua'na', gu sapok gu
bajikkam, gio gui' na kia'pix' mim sapok,
maakam ja'k ap jup ja ua'na'.

Gu bajikkam sapok

Gu xixibkam sapok

No'p jai' jix ja mat, ya'nip xi ja ua'na'.

Na jax jup jum bua gu sasbikar.

B#p#p mi' xi chu ji#koidhai, nap ba'machia' na jax ja'k jup jum bua gu sasbikar.

B#p#p pim jup du#ia' gu tirimiax.

- Ma'n ap gaaga' gu baapak.
- Jix chamam daaman baik de'n ap #kia'.
- Jix chamam kap ap di'ngarsa'.
- Na pai'dhir mum buxchan ap g#' iam di'ra'.
- Alhich jix kolhbik ap mi bh#spidha', na pai' dhir mum buxchan.
- Mui'p ba xi buxchanda no' tu kuu.
- Jum dede'n ki'n ap xi kukpadat gi'p xi dhado'n kosda' no'p tu sab.

Gu gax bikar sasbikar.

- Ma'n ap tu ta#ia gu gaxbikar na jix tu taa tamka'.
- U'uan ta'm ap bhibgai, mui xi #ngirda, na' am kuu, dai nap ba tu sasbia', jumai b#ma'n.

Ma'n gu chio'ñ sap mu pai' kioka', jabim gok gu mambra'n, ma'n chio'ñ gio ba' ma'n ubii, ua'midhat am sap mi dharka, na gu' cham jaroi' jai'chka' na ja buppi'ñdha', ma'nim sap ba' tti bax jooñim gu ja tat. Sap cham a' ma'n gu ubii na tti umuagi'ñ nam map tu oi'ñka', sap ba' siari pui ma tti gu ubii, na oidha, ku gu, na bñpñ mai ja iubo'ji gu mambra'n, gu chio'ñ ba' na mit jax pui'chñ, sap ja iatgidhak ja baidhak gu mambra'n, sap pui' xi ja tñdak nam kua'mpo' bhammu ja'p gø' jukgam, bhai pai' sap xi ja chianik nam ka nñrada', gui' sap ba bha ja'p ka ua'ra' gok gu juk gux bhaikam, bhai' sap ba' tti tñ nñra'am gu a'alh nat nai ji chuk, gui' sap ba' bha ja'p ji bap amit na pai dñ' ma'n gu tua, tuka' sap bhai' ba ai mit gu sisi', bhai'dhir ja'p sap mu tu jukkias am, buimgidhak sap sia pu cham pai' ka ai gu ja tat, nat gio mui'p ji chuk, sap nam ja'p xi chi

nii'ñ, sap bhammi ja'p sap pix mimi gu tai gu a'alh sap ba' mu boop amit, cham miikim nam bhammi ba guguk, sap ma'n jagi' pix bhai' tu nanda, bhai' sap pix jix jix bhai' ja titda', ja'x pix sap jix bhai' ba tu ja maa, buimgidhak sap tu ja chian, gu alhii ubii sap ba jot gu suudai' bhira' gu chio'n sap ba jot na kua'mira', sap ba' mummu na ka tu ku'a', mi' ba ai ma'n gu ma'nkam sap ba' pui' chitda', nam niidhat bha ja'p oipoda', na cham bhai' ga'ya' gu jagi' na bhai amub kio, sap ba' gu alhii chio'ñ, pui' ba titda' gu ja'nni'ñ ubii na sap gu ubii jagi' chamtu'r jix bhai'kam, nam bha ja'p xi chi' nii'ñ, sap bha ja'p pix bit gu suska'n gu ja tat, ba mat amit ba', na mit bhai' jugio gu ja tat, ja'xpix sap ba' bax miimgu t'ntkar, sap ba gu jagi' mui' ka tu kakobxi'ñ sap gu a'alh nui'ññak amit mijimmi' bua.

Na jax kai'ñkam mi ua'ñix gu sapok "gu a'alh na mit mai' ja iobo.

Mi'p xi ja jupsa' nam tu' mi'm a'ga bhaan gu sapok.

Mi'p xi ua'na' nam tu' mi'm tikka.

– ¿Ap jax tlhi'ñ, jir am a nam mai'ch ioboda' guch
gigi'kora'? _____

– ¿Jax dhukat cham jir am nam mai'ch ioboda'?

Na jax ja'k jum mamtir nañ chu ja'kulhdha' gu o' dam ki' n.

B#pi'p mi xi chu jiñkoidhai, nap ba' machia', na jax ja'k jum mamtir nañ chu ja'kulhdha'.

No'ch chu ja'kulhi'ñ gu o'dam ki'n, ja'k bui'ch pix ai'chu'nda' nach ji'k tu dede'n guch ñoonob am gio guch chooton am, na ja'p nim jiñko'i'ñ "ma'n o'm".

Ku gu' no'ñ mui' jix chu ja'kulh jir am je nañ, go'gok, bai'bik, mui' xi ch#ti'nda' gu o'm, na jax no'n chu ja'kulhi'ñ:

20	ma'n o'm

40	gok o'm

60	baik o'm

80	maakob o'm

100	jix chamam o'm

Nañ jax ja'k tu ja'kulhdha' gu o'dam ki'n.

Biipt'p jix bhai' mi xi chu jiñkoidhai nap ba', mi' ba tu ua'na' .

Mi'p xi ua'na' , na jt'k jup jum bua.

– Guñ chat jix chamam tu ga'ra gu kakarbax, ma'n o'm ki'n tu ga'ra gu jt'ma'n. ¿Jt'k amit maa gu tuumiñ gux chamam kakarbax?

– Guñ abuil ma'n o'm ja bia'kat gu baak, nar duñbia' kam kat ma'n tu iar, ¿Jt'k amit bii gu sasoiga'n gun abuil?

No' pich ba tñmo, xi ja jiñkoixdha'ap, gui' na pim map tum mamtuxi'n.

Nap jax ja'k jix maatit tu u'uanda', gu o'dam ki'n.

Niidhat ap mi xi chu jiñkoidha' nap ba' machia' na jax ja'k tum u'uan gu o'dam ki'n.

Bii'p'p machia':

- Na ji'kkap jum kikii'ñakka' gu ma'n ñi'ok no' mi' pai' ua'ñix, na jax dhi' na mi' ua'ñix:

- **batop** ba-top-gok map jum kikii'ñak.

- **atoxkar** a-tox-kar-baik map jum kikii'ñak.

- **koktaporan** kok-ta-po-ran maakob map jum kikii'ñak.

Mi'p xi ua'na' dhi' puchu'm gu ñi'ok.

Nap jax ja'k jix maatit u'uanda' gu o'dam ñi'ok.

Niidhat ap mi' xi chu jiñkoidha', nap ba ba tu ua'na'.

– Gu ñi'ok, mi na pai' jax jum kiki' ñakka', no dhi' ñi ki'n jum titmo, a, e, ø, i, t, o, u, mi' na pai' am jix io'm jum jiñkoí ñ; jumaip pup mi' xi ua'na'.

Jix bhai'p mi xi chigía', dhi'na mi' tu ua'ñix, na jaxchu'm cham bhai' mi ua'ñix gio na jax chu'm jix bhai' mi ua'ñix.

No' cham bhai mi ua'ñix	Na jix bhai' mi ua'ñix,
ubi	ubii
sudai'	suudai'
tobatam	tobaatam

Na ja'pni chu'm ki'n jum titmo ia, ua, io, ua, b mummu gu y (') chamtu' jum a' nañ jumai mi u'uanda gu leetra.

Nach jax dhui machia', na jaroi' t'rdi'ch tu ñiok gio na jaroi' sarbak tu ñiok.

Ji' ma'n dit aapim xi kantaaru' gu mistuiñ gux a'oi, mi' ba' nam ji'k t'rdich ki'n tu kantaaru', map dir am pix jim jumpadidha', gio gui' na sarbak ki'n maakam ja'k up.

Mi ba' no' bax maati' nam jir jaroidha', gu mamtuxi' ñdham, jam aagi' ñdha' na pim tu jiñkoidha', gui' nam t'rdi'ch ki'n tu ñiok gio gui' nam sarbak ki'n tu ñiok pui'up.

Gui' na luunes jum kantar, aapim bhaan xi mam tuxdha' nam jax ja'k jam aagi' ñ.

Ma'nim sap mummu pai' gø' akki'n oirɿ gu bhan, tii sap jix bhoi'ntu' cham jai'ch sap na tu' jugia', sap ba' mo bax chanom, nat mi' ji chu ii sap mi'dhir ja'p bhai' gai bam kiispim gu jaarax, sap ba' gu bhan jotmoda' mu jimik kapianak mi ja'p ba bua, gu jaarax sap jum bhamtuda' sap pui' kai'ch no' silhkam mi'x ñaa, na bɿpi' mi' titbixdha' nam boopaya', ma'n sap ja'x mikdaa gu jodai, sap bhammi xi chu aagi'n am gu bhan, no't bɿpi bhammi ai gu bhan, jum do'ñcho nam jugiuka' gu jaarax, no't cham bɿpi' bus gu bhan, na pui' cham juanda' gu jaarax, mi' sap ba' ko'kmar ba gugukam, na mit gamai'ji boop sap gu jaarax bhai'pu ti kii bhai'ram gu bhan, mummu nat ku'

ja'k ji chĩ tĩ, sap gu jaarax, mummu bĩpi' dir
bhai' ji ñio, ba mi' pui' ba tĩda' na cham jum
do'ñcho na jugia' nat gu' cham tu bĩpi' ai, gu
bhan sap ni jĩ'x ka cham kumbhinir, sap ba'
giop jix a' nam tĩbia', sap ba' gu jaarax pui'
kai'ch nax bhai', ku gu sap nam tu sulhgiaji, no't
bĩpi' tis gu bhan bhammu dir monkoran, sap
dho gi ba' jum do'ñchoji nam jugiuka' gu jaarax,
sap ba' ko'kmar amit gamai' ji chu sulh, gu
jaarax sap mi pu baa suudai'chir, gu bhan sap
mummu irban ka tĩ gixchu' na gø' mui' ba
milhim gu suudai' mikkat sap nammi pix tø'b
gĩ'nxim, kuibi'n ja'k gu bhan, pui' cham ji chu
jugak.

Na jax kai'nkam mi ua'ñix gu sapok.

Mi'p xi ua'na nam tu' mi'm tikka.

- Jir tu'da gui' na mu pai' ba uamim akki'n.

- Jir tu'da', gui' nam mi' pai' tii bax ñaa,

- ¿Jax kai'ñkam amit mi bop?

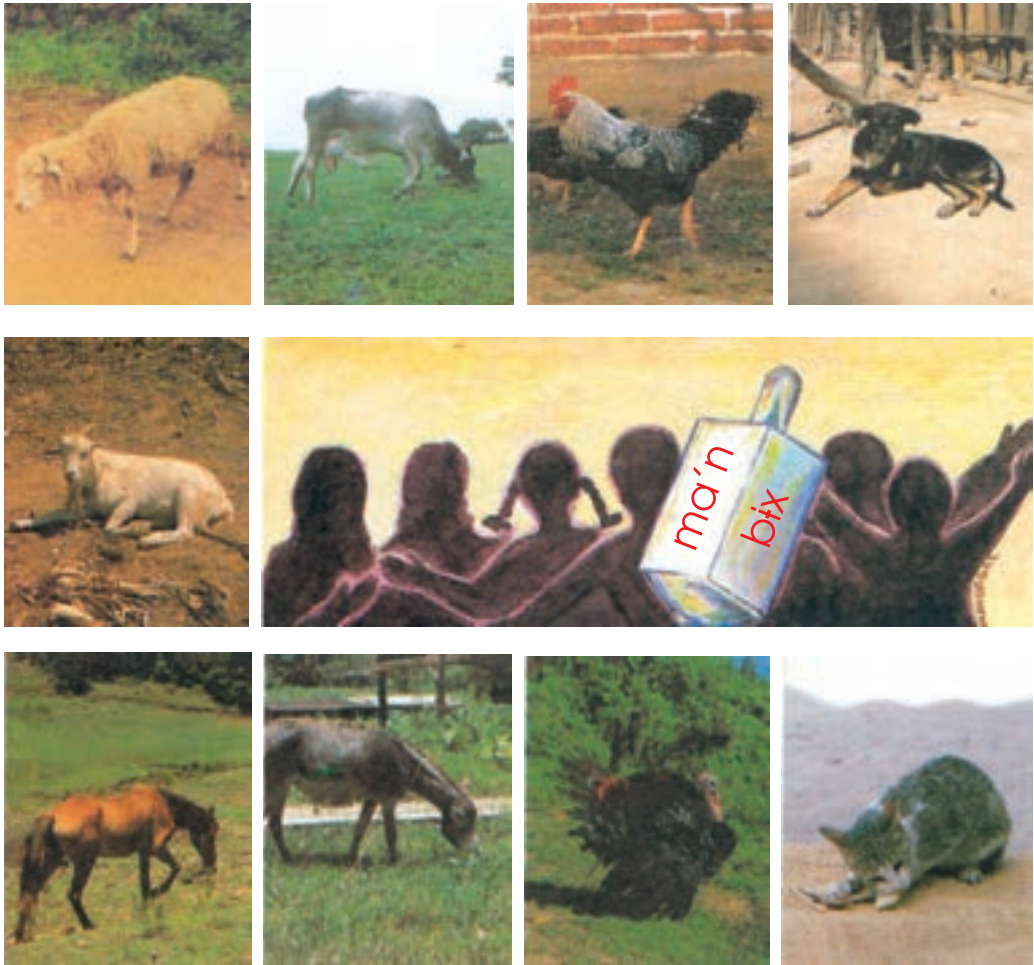
- ¿Jaroo biipi' ai na mit bop?

Mi'p xi chu jupsa', na jax jum titmu gu sapok.

Na to' io'm jich ko'rar nach chitbiada'.

Bix na pim jik map tum mamtu xi'ñ, map aapim jum daagit titbiada' na tu' io'm jam ko'rarda':

- Ja'p na na jax gui', na bix chu' mi tu jupxixka', nam pik jik ma'n mui' ji chitga', na jaroj' puchu'm bia'ka' mi' xi dharxidha' gu jun piam bhab.
- Pui' mui'dhit jup jum titbia gu nii'xkath na bix aixim mi tu ua'ñixka', daiba' nañ xikolh xi nii'chu'nda'.

Gu u'uan, na jai' maakam tu'm mi tu ua'nixka'.

Jix cha'tmam apim map xim jumpada', tu ua'na'.

Jai'm tu ua'na', gio nam tu a'ga', na jaxchu'm mi tu ua'nixka, gu u'ua'n, gui' na ni'ok sakalh mi dharka'.

Ja'im tu' ua'na, na tu' mim a'gada', bhaan gu u'uan, gui'na na bap tanolh jup jum buada'.

Ja'm tu ua'na gio nam tu a'ga' na tu' mi tu ua'nixka, gu bajt'kkam gu u'uan gux koopok.

Gui' na pimit map tu ua'na', maadit mi' xi ja jiñkoixdha', gui' na pim jt'k map tum mamtuxi'n, mi' pim ba' tu a'gat xim ga'ngada', no' iampix pui'm kai'ch gu jam u'uan na jax gu jai'ga'n.

Na jax ja'k tim titbia gu mambrax ki'n.

Niidhat ap mi' xi chu jiñkoidha', nap ba' machia', nam jax ja'k jup jum bua gu mambrax gio na jax ja'k jum titbia.

- Gok ap ja sooma' gu mambrax, na irba'n di'ka' gio gu no'nbi'ñ.
- Jiñ ñob añ ba' mi baasai ki'n oilhichu'nda'.
- Na ba' pik am jajoini'ñdha' gu nonbi'ñ gio gu ma'o'n gum gø'da' gio gum alhi'chdha' mi'p xi bapsa' mamamgaxiram, gu ti irabkam gum de'n ap ba' gu ma'o'n ki'n xi joiñi'ñdha'.
- Ji'ma'n jum noonob am ap ja baapaxka' gu mambrax, ma'n jir di'nka' gu alhii.
- Na jaroí', ja jajoí'ñdha', tu a'gada', kuumu nam gu mambrax mi tu a'gada'.

No'm tu a'ga' ja'pni ja'k jir am.

- Bam gaxbo'ap, nap gu ba jimia' eskuel.
- Xib dho, dai nañ kan ikoimdha'.
- Jotmoda' mo.

Na jax ja'k jum kai'ch gu ñi'ok, na bhaan jix maati' no'r añ gu tu'.

Jix cha'tmam apim map xi daagii jum mamtuxdha', na jax ja'k tum ñiok, no'ñ cham titgat iim gu tu':

Jix chamam jix jai'ch gu ñi'ok na bhaan jix maati', no'ñ cham titgat pui' kai'ch nar añ gu tu'.

Añga'n

apga'n

dhi'ga'n

aachi'ga'n

aapi'mga'n

Bixki'n ap mi' xi ua'na', gu tu' nap imda'.

Anga'n dhi kapxia'

Ua'ñix **24**

Ma'n sap mu pai' kioka' gu chio'ñ b#ma'n gu jo'nga'n ma'n sap tu soi'ka'am gu gagox gø' jix uam na bap tuka' sap tarokda', gu chio'n sap ba' pui'm a'nda', na tu torki'ñdha', ma'nim sap ba', ma'n mi' ba paxiarim gu ubii jagi', sap ba' gu chio'ñ mi' ba tikka, na jax jir jum duukamka bixchuka' ba ji torkia' gu soiga'n, sap ba' gu jagi' pui' chitda, nam gu go'ngox io'm jix ñiñña', cham tu' pui' na jax gu ja'tkam nam cham ñiñña gu tuka' ja'k, sap ba' gu jagi', ma'n ñi'ok puip xi ch'i'n sap, nañ ba'x ñiaka' gu tuka' ja'k, nañ jiñ julhia' jiñ buupui'am gu buupui barga'n gu gagox, dai ji sap no'nich ch# gu tu'x buadam nam torki'ñdha' gu go'ngox, sap pu cham ka tu ñiokda'iñ, pui' sap

jix muudu'ñ pup oirida'. Mi' sap ba' pui' xi xop
kimik gu ubii jagi', ja'x pix sap ba jii dai nat xi
chu jugak na mit tu onbai, gu chio'ñ sap ba'
pix miidhim, sap pik am jum animar nam
juulhia' gu gagox buupui bara', sap ba pui' xim
a' no't gu' jix muudu' bii, ji'x sap cham jum
animar, ji'k jurni'ñ ki'n sap mo mam animaar, u
tuka' sap mu pai' kikat tarok gu soiga'n, sap
ba' mummu jimik jup bam jur gu buupui bar
ga'n gu gagox, gan sap tti xi chi'ñ sap ma'n
na jax pix jix chu maax, sap ba' buimgidhak
pui' ba tu a'gi'ñ gu joñga'n, gui' sap ba' pui'
titda, na gu ubii jagi' gammijt nai' jimdat pui'
iatidha' nam jax dhui pu'ni ba tu o'nboi'ndha'.

Na jax jir jum duukamkat mi ua'ñix gu sapok, "gu gagox jix chorkigin".

Jix cha'tmam apim map xim jumpadai map tu jiñkoidha', tu ua'na' pim ba' nam tu' mi' jam tikka.

1. ¿Jax ap ja'k jix kakma dhi sapok? _____

2. ¿Tu'p ðhi'ñ nam mi'm mamtuxi'ñ bhaan dhi sapok? _____

Mi'p xi chu jupsa' bix nam tu' mi'm a'ga bhaan gu sapok.

Jich ñi'ok.

Ntidhat ap mi xi chu jiñkoidha'.
Na pim jax bax mat, nach jì'k jir o'dam, o'dam
ki'ñ ach jix maatit jich ~~kèè~~, na mit gu' dhi' ya'
jich ñio'kxidhak guch chitkapokat.

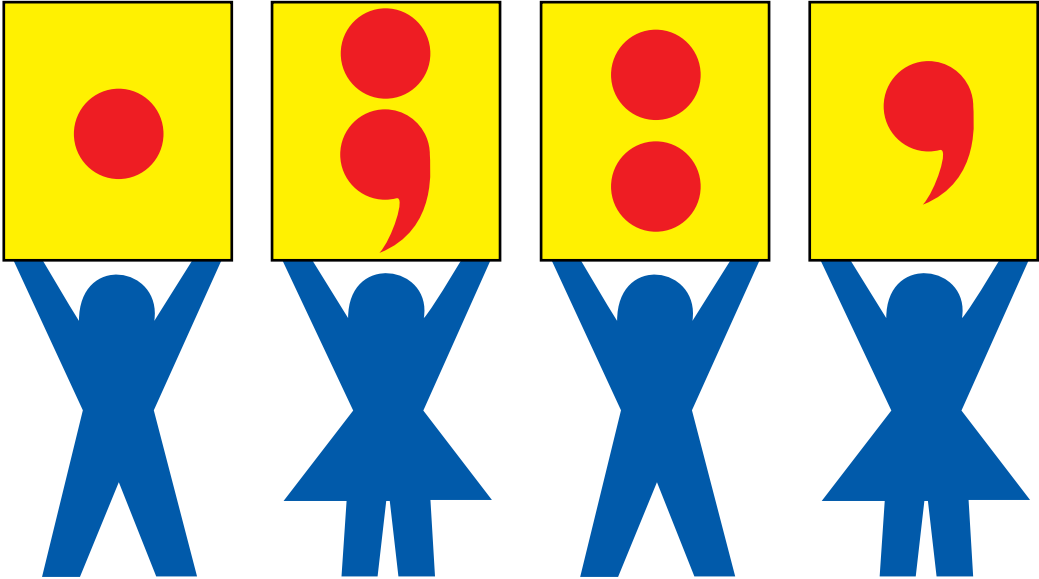
Gu o'dam jich ñi'ok, cham ach jì'k xi buakat,
cham ach xi'irdat ki'n tuch a'a'gi'ñdha', na
gu' dhich ñi'ok bhaan jich biñkaimit guch
gi'kora' .

Pai'dhuk no'pich ba jim tajaa, o'dam ki'n ap tu
ja a'gi'ñdha' gum iipoñi', nam ba' gammijit ya'x
jai'chka' gu o'dam.

Mi'p xi ua'na' nap jax ja'k jix kakma dhi' na ya'
tu ua'ñix.

Na jax chu'm ki'n tum matgihchu'n no'ch chu u'uan.

No'ch o'dam ki'n tu u'uan dhi'ni ki'n tum matgihchu'n.

Mi'p xi ua'na' nar jax kai'nikam ji'ma'n.

Gu ñi'ok na bhaan jix maati' no'r sapok, piam kur ñi'ok gui' nax abhaarum jum jiñkoi'ñdha'.

No' jaroi' sapok mi a'ga, bhaan jix maati' no' gu "Sap" ki'n pix mui' kiksa gio na mui' xi kui'mgi'ñ, sia no'm ja'p pix mi tu a'ga.

No'x abhaarum jum jiñkoi'ñ, bhaan jix maati', no'ñ chamtu' jaroi' mi sapok no'ñ jappix tu a'ga tu gø'kam bhaan, na jax gui' bhaañdhir mim a'ga, piam gu kantarga'n no'n mi'pix jiñkoi'ñ.

